

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет фінансовий
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: **Фінансова стійкість місцевих бюджетів в умовах
нестабільності в Україні**

Виконав: здобувач освіти групи ФК24-1м
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Філіппова Вікторія Дмитрівна

(прізвище, ім'я та по-батькові)

Керівник к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Сальникова Т.В.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент Департамент фінансів Дніпропетровської
облдерж адміністрації, заступник директора

Петровська Л.С.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2026

АНОТАЦІЯ

Філіппова В.Д. Фінансова стійкість місцевих бюджетів в умовах нестабільності в Україні

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2026.

У кваліфікаційній роботі досліджено фінансову стійкість місцевих бюджетів України в умовах нестабільності та воєнних викликів. Проведено комплексний аналіз динаміки й структури доходів і видатків місцевих бюджетів у 2022–2024 роках, а також здійснено оцінку фінансової стійкості бюджету Дніпропетровської області. Обґрунтовано основні напрями та практичні пропозиції щодо зміцнення фінансової спроможності територіальних громад.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 70 сторінках містить 24 таблиці, 8 рисунків, 4 додатки. Список використаних джерел включає 45 найменувань.

Ключові слова: місцеві бюджети, фінансова стійкість, фінансова самостійність, фінансова збалансованість, економічна нестабільність.

Список публікацій здобувача.

Філіппова В.Д. Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів України / Економіко-правові, управлінсько-технологічні та соціально-психологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2025. Том 1. с. 121-123

ANNOTATION

Filippova V.D. Financial sustainability of local budgets in conditions of instability in Ukraine
Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 072 "Finance, banking, insurance and stock market". – University of Customs and Finance, Dnipro, 2026.

The qualification work examines the financial sustainability of local budgets of Ukraine in conditions of instability and military challenges. A comprehensive analysis of the dynamics and structure of income and expenditure of local budgets in 2022–2024 was conducted, and an assessment of the financial sustainability of the budget of the Dnipropetrovsk region was also carried out. The main directions and practical proposals for strengthening the financial capacity of territorial communities are substantiated.

The master's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used, appendices, presented on 70 pages contains 24 tables, 8 figures, 4 appendices. The list of sources used includes 45 items.

Keywords: local budgets, financial sustainability, financial independence, financial balance, economic instability.

List of publications of the applicant.

Filippova V.D. Assessment of the financial sustainability of local budgets of Ukraine / Economic, legal, managerial, technological and socio-psychological dimensions of the present: a youth perspective: materials of the international scientific and practical conference. Dnipro: University of Customs and Finance, 2025. Volume 1. pp. 121-123

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	7
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	24
2.1 Аналіз виконання доходної та видаткової частин місцевих бюджетів України	24
2.2 Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів України	37
2.3 Аналіз показників виконання та фінансової стійкості бюджету Дніпропетровської області	43
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	54
3.1 Основні проблеми та виклики фінансової стійкості місцевих бюджетів України	54
3.2 Перспективи підвищення фінансової стійкості місцевих бюджетів України	58
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах соціально-економічної трансформації України та зростання викликів, спричинених повномасштабною війною, особливої актуальності набуває проблема забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів. Місцеві бюджети є ключовою складовою бюджетної системи держави, що забезпечує реалізацію соціальних, освітніх, медичних, оборонних функцій та підтримку місцевого розвитку. Водночас у період нестабільності, фінансових дисбалансів та змін у системі міжбюджетних відносин саме органи місцевого самоврядування опиняються в епіцентрі адаптаційної та кризової бюджетної політики.

Сучасні виклики проявляються у зменшенні власних доходів місцевих бюджетів у ряді регіонів, зростанні потреби у міжбюджетних трансфертах, посиленні залежності від державного бюджетного фінансування та необхідності перегляду підходів до бюджетного планування. Водночас ефективність міжбюджетної політики та фінансової підтримки громад на фоні воєнних витрат залишається обмеженою. Місцеві бюджети змушені працювати в умовах невизначеності, що підвищує значення інструментів оцінювання фінансової стійкості для своєчасного виявлення дисбалансів і ризиків.

Питання сутності фінансової стійкості місцевих бюджетів, методології її оцінювання та механізмів забезпечення розглядаються в роботах таких науковців, як Л.В. Лисяк, І.О. Луніна, О.Р. Західна, Н.Ю. Велентейчик, С.В. Качула, М.В. Тимошенко та ін. Дослідники наголошують на необхідності формування комплексних методичних підходів до аналізу бюджетної стійкості, удосконалення міжбюджетних відносин, розширення власної доходної бази територіальних громад та підвищення ефективності бюджетного планування.

Разом з тим, попри наявні наукові напрацювання, відсутня єдина методика оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів на нормативному рівні, що зумовлює відмінності у підходах до її розрахунку та інтерпретації результатів. Це створює потребу у подальшому розвитку теоретичних і прикладних аспектів

забезпечення фінансової стійкості, особливо з урахуванням специфіки воєнного часу та необхідності відновлення територій.

Таким чином, дослідження фінансової стійкості місцевих бюджетів є важливим як у теоретичному, так і в практичному вимірі, оскільки дозволяє визначити фактори стійкості, оцінити реальний стан бюджетів та сформулювати рекомендації щодо їх посилення для забезпечення сталого розвитку громад.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у комплексному аналізі фінансової стійкості місцевих бюджетів України в умовах нестабільності, визначенні основних тенденцій її зміни та обґрунтуванні перспектив підвищення стійкості фінансової системи територіальних громад.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- охарактеризувати теоретичні основи фінансової стійкості місцевих бюджетів та підходи до її оцінювання;
- провести аналіз місцевих бюджетів України у 2022–2024 роках;
- оцінити рівень фінансової стійкості місцевих бюджетів України за системою ключових показників;
- провести оцінку фінансової стійкості бюджету Дніпропетровської області;
- виявити основні проблеми і сформулювати пропозиції щодо зміцнення фінансової стійкості місцевих бюджетів.

Об'єктом дослідження є система місцевих бюджетів України як складова бюджетної системи держави.

Предметом дослідження є механізми забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах нестабільного середовища.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема діалектичний підхід для розкриття сутності та внутрішніх взаємозв'язків поняття фінансової стійкості місцевих бюджетів, методи індукції та дедукції для формування узагальнень і висновків на основі аналізу емпіричних даних, монографічний метод для вивчення наукових праць і узагальнення теоретичних

підходів до оцінювання фінансової стійкості, порівняльний економічний аналіз для зіставлення бюджетних показників у динаміці та між різними територіальними громадами, а також методи статистичної обробки даних для дослідження динаміки доходів, видатків та фінансових коефіцієнтів місцевих бюджетів тощо.

Апробація матеріалів кваліфікаційної роботи. Результати досліджень фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах нестабільності в Україні, викладені в кваліфікаційній роботі, оприлюднені на Міжнародній науково – практичній конференції «Економіко-правові, управлінсько-технологічні та соціально-психологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд», м. Дніпро, 14 листопада 2025 рік [1, с. 121-123].

Практична значущість роботи полягає в можливості застосування результатів дослідження для обґрунтування управлінських рішень у сфері бюджетного планування на місцевому рівні, а також удосконалення фінансової політики органів самоврядування в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти у сфері бюджетних відносин, офіційні дані Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби, Державної служби статистики, звітність Дніпровської ОВА, матеріали наукових публікацій та аналітичних звітів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 70 сторінках, містить 24 таблиці, 8 рисунків, 4 додатки. Список використаних джерел складає 45 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Ефективне функціонування фінансової системи держави значною мірою залежить від рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів, які забезпечують фінансування соціально значущих послуг і реалізацію повноважень органів місцевого самоврядування. В умовах фінансової децентралізації зростає роль теоретичного осмислення сутності фінансової стійкості місцевих бюджетів та формування науково обґрунтованих підходів до її оцінювання. Тому актуальним аналізу основних наукових підходів до тлумачення поняття «фінансова стійкість місцевого бюджету», а також систематизації існуючих методичних підходів щодо її вимірювання.

У науковій літературі термін «стійкість» часто вживається поряд із поняттями збалансованості, стабільності, рівноваги. Його використовують для опису динамічних систем, які зазнають впливу багатьох чинників, включно з випадковими. Згідно з класичним визначенням, «стійкість об'єкта» – це здатність зберігати свій стан у разі дії зовнішніх чи внутрішніх дестабілізуючих факторів [2].

У процесі вивчення вітчизняної літератури було проведено групування наукових підходів до визначення фінансової стійкості місцевих бюджетів (Додаток А) [3]. Узагальнення 21 різних підходів дало змогу виокремити ключові аспекти поняття: функціональну стабільність, бюджетну збалансованість, фінансову дисципліну, політичну самодостатність, адаптивність, інституційну стійкість, а також соціально-економічний та управлінський потенціал.

Варто зауважити, що сучасні наукові дослідження трактують поняття фінансової стійкості місцевих бюджетів нерідко в контексті ширшої категорії економічної стійкості. Науковці підкреслюють, що стійкість бюджету включає не лише здатність органів місцевого самоврядування збалансовувати доходи і видатки, але й спроможність протистояти економічним шокам, зберігати функціональність у змінному середовищі та швидко відновлюватися після

негативних впливів. Так, Л. Г. Мельник визначає стійкість як здатність системи зберігати структуру та функціональні характеристики за умов впливу зовнішніх факторів, а М. Райх розглядає її як здатність запобігати шокам або швидко відновлюватися після них [3]. Відповідно, можна констатувати, що фінансова стійкість місцевого бюджету повинна розумітися не лише як статичний баланс, а як динамічний процес адаптації та розвитку.

Водночас у практиці органів місцевого самоврядування фінансова стійкість нерозривно пов'язана з можливістю забезпечення бюджетної автономії, гнучкого перерозподілу ресурсів та достатнього обсягу інформаційно-аналітичної підтримки управлінських рішень. Наявність ефективного нормативного та організаційного механізму дозволяє забезпечити не лише стабільність основних показників бюджету, але й його спроможність реагувати на непередбачувані зміни, включно з варіаціями макроекономічної кон'юнктури чи міжбюджетної політики держави [3].

Зокрема, частина авторів акцентує увагу на бюджетній збалансованості як ключовому критерію фінансової стійкості. Зокрема, Е. О. Юрій і Н. А. Манюк визначають її як спроможність бюджету своєчасно та повністю виконувати видатки за рахунок фактично отриманих доходів [4]. Подібний підхід простежується у працях І. М. Боярка, О. В. Лютої та О. В. Пігуль, які розглядають стійкість через призму фінансової дисципліни та здатності до повного фінансування зобов'язань, включаючи боргові [5]. У свою чергу, Ю. М. Воробйов і І. А. Когут пропонують системно-інтегрований підхід, що трактує фінансову стійкість як узагальнене поняття стабільності грошових фондів та фінансової безпеки [6].

Інші дослідники зосереджуються на функціональній, управлінській чи інституційній природі фінансової стійкості. Водночас О. Р. Західна підкреслює інституційну стійкість, яка ґрунтується на зростанні бюджетних показників та оптимізації джерел фінансування [7]. Таке розмаїття підходів свідчить про багатовимірність поняття фінансової стійкості, що включає як поточну платоспроможність, так і стратегічну здатність до розвитку.

Фінансова стійкість місцевого бюджету, як складова загальної бюджетної безпеки, формується за умов забезпечення рівноваги між доходами й видатками,

бюджетної автономії та фінансової самодостатності. Це також передбачає можливість органів місцевого самоврядування виконувати свої зобов'язання без потреби в зовнішній фінансовій допомозі [2].

Однак зведення поняття фінансової стійкості виключно до наявності мінімальних коштів або стійкості до коливань грошових фондів є обмеженим. На наш погляд, оцінка цього явища повинна ґрунтуватися на комплексному підході, який включає: збалансованість бюджету, здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, фінансову автономію, платоспроможність та спроможність органів місцевого самоврядування забезпечити належне виконання своїх повноважень у будь-яких умовах.

Отже, фінансова стійкість місцевого бюджету – це багатовимірне поняття, яке відображає здатність бюджету до стабільного функціонування, фінансування делегованих повноважень та збереження фінансової безпеки навіть у разі впливу непередбачуваних факторів.

У науковому дискурсі сформовано різноманітні концептуальні підходи до аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів, які базуються на широкому наборі аналітичних показників. Значна частина науковців здійснює оцінювання рівня фінансової спроможності органів місцевого самоврядування через призму таких критеріїв, як бюджетна автономія, позитивне сальдо бюджету (перевищення доходів над видатками), а також ступінь забезпеченості бюджету власними фінансовими ресурсами.

Одним із перших комплексних підходів у цій сфері став метод оцінки фінансової стійкості бюджету, розроблений Г. Б. Поляком. Він передбачає два послідовних етапи. Перший етап полягає у визначенні поточного стану місцевого бюджету шляхом аналізу відповідності наявних доходів мінімально необхідним видаткам. Другий етап включає розрахунок ряду бюджетних коефіцієнтів, які дозволяють всебічно охарактеризувати ключові аспекти фінансового стану бюджету. До таких коефіцієнтів належать: співвідношення регульованих і власних доходів, коефіцієнт бюджетної автономії, показник забезпеченості власними доходами, рівень бюджетного покриття, обсяг заборгованості, ефективність

використання бюджетних коштів, а також рівень фінансового забезпечення населення [8].

Однак, застосування цієї методики в первісному вигляді обмежене в умовах України через специфіку національної бюджетної системи: значну залежність місцевих бюджетів від трансфертів та дотацій із державного бюджету, особливості законодавчих норм щодо мінімального фінансування соціально значущих видатків та обмежень на запозичення, а також специфіку статистичного та бухгалтерського обліку. Саме тому українські дослідники – Снісаренко О. Б., Гавриленко А. О. та Гребенікова О. В. – здійснили спробу адаптації підходу Г. Б. Поляка до умов функціонування української бюджетної системи. Вони модифікували окремі показники та процедури розрахунку з метою забезпечення їх відповідності до чинної нормативно-правової бази у сфері публічних фінансів [9].

Крім того, низка вчених пропонує проводити оцінювання фінансової стійкості місцевих бюджетів на основі обчислення коефіцієнтів, що відображають рівень їх фінансової автономії [10]. Зокрема, І. М. Камінська та Л. В. Лисяк наголошують, що фінансова стійкість регіонального або місцевого бюджету безпосередньо пов'язана з характером джерел фінансування регіонального розвитку, а також із рівнем залежності бюджетів від зовнішніх фінансових надходжень [11; 12]. При цьому І. М. Камінська виділяє як ключові індикатори не лише питомі ваги власних доходів, податкових надходжень та обсягу міжбюджетних трансфертів у загальній структурі доходів місцевого бюджету, але й показники, що характеризують міжбюджетні взаємовідносини. Зокрема, до таких відносяться: частка дотацій вирівнювання у структурі трансфертів, а також співвідношення між обсягами фінансових потоків, які спрямовуються з регіонального бюджету до державного, і тих, що надходять у зворотному напрямку [11].

В Україні наразі не існує єдиної законодавчо встановленої системи індикаторів для оцінки стабільності місцевих бюджетів, що стало б особливо актуальним у контексті посилення процесу децентралізації. Відсутність узгоджених критеріїв ускладнює проведення комплексного аналізу фінансової

стійкості на рівні окремих територіальних громад та регіонів, знижує прозорість міжбюджетних відносин і обмежує можливості органів місцевого самоврядування у плануванні та ефективному розподілі фінансових ресурсів. Тому розробка та впровадження єдиної системи індикаторів дозволило б забезпечити порівняльність оцінок, підвищити ефективність управління бюджетними коштами та сприяти зміцненню фінансової самодостатності місцевих громад. Крім того, така система могла б слугувати надійним інструментом моніторингу та раннього виявлення фінансових ризиків, забезпечуючи своєчасне коригування бюджетної політики та підтримку сталого соціально-економічного розвитку територій.

Незважаючи на наявність різноманітних підходів, переважна більшість існуючих методик має обмеження, пов'язані з їх однобічністю. Такі методи зазвичай базуються на окремих інструментах аналізу – коефіцієнтному, матричному, бальному чи регресійному підходах.

У відповідь на ці обмеження науковцями було запропоновано комплексну методику оцінювання фінансової стійкості місцевих бюджетів, яка базується на розрахунку інтегрального показника [13; 14]. На відміну від традиційних методів, цей підхід дозволяє враховувати сукупний вплив результатів аналізу, проведеного за кількома аналітичними блоками: рівнем збалансованості бюджету, ступенем фінансової самостійності та ефективністю управління бюджетними ресурсами.

Кожен із зазначених блоків містить систему індикаторів, які спрямовані на глибоке дослідження окремих компонентів фінансової стійкості (рис. 1.1). Такий структурований підхід забезпечує більш об'єктивну та всебічну оцінку стану місцевих бюджетів, дозволяючи враховувати як внутрішні особливості бюджету, так і зовнішні чинники впливу. Водночас застосування цього підходу дає змогу ідентифікувати слабкі місця бюджетної системи, оцінити ризики, пов'язані з недоотриманням доходів або перевищенням видатків, а також визначити потенційні резерви для підвищення фінансової стійкості. Така аналітична база є необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та формування стратегій розвитку територіальних громад. Крім того, інтеграція показників соціально-економічного розвитку дозволяє оцінити вплив фінансової стійкості на

забезпечення життєдіяльності населення та реалізацію програм соціального спрямування.

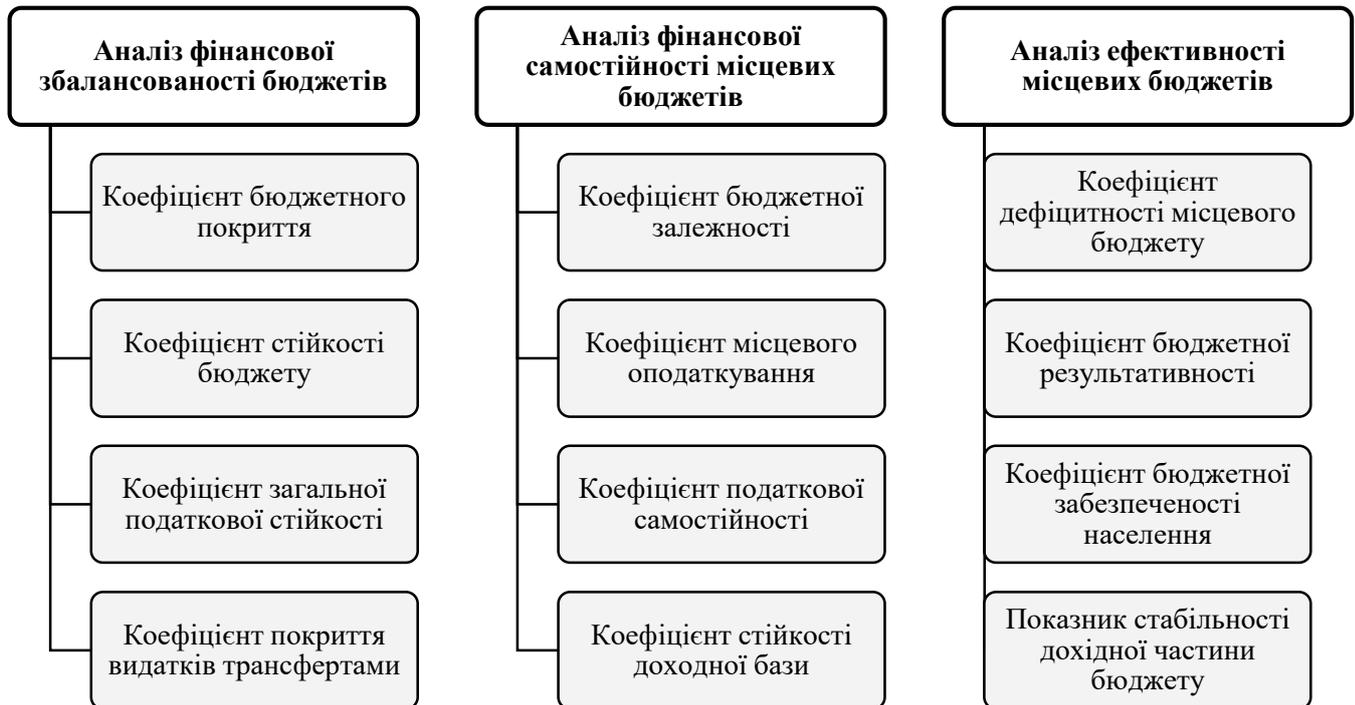

Рис. 1.1. Система індикаторів для багатовимірного аналізу фінансового стану місцевих бюджетів [13]

Оцінювання фінансової стійкості місцевого бюджету передбачає комплексний підхід, що охоплює декілька ключових напрямів аналізу.

Одним із таких напрямів є аналіз збалансованості бюджету, що передбачає розрахунок відповідних коефіцієнтів (табл 1.1). Цей аналіз дозволяє визначити здатність бюджету забезпечувати повне або часткове покриття видатків за рахунок різних джерел доходів – податкових, неподаткових, міжбюджетних трансфертів, а також загальної доходної частини [13]. Такий підхід дає змогу виявити загальні тенденції фінансового стану бюджету, визначити потенційні ризики та резерви для підвищення ефективності бюджетного управління. Використання цих показників забезпечує більш комплексне розуміння фінансової стійкості, дозволяючи оцінити, наскільки бюджет здатний реагувати на зовнішні та внутрішні виклики, підтримувати рівновагу між доходами і видатками та забезпечувати реалізацію визначених функцій органів місцевого самоврядування.

Таблиця 1.1

Показники оцінки збалансованості місцевого бюджету

Значущість блоку	Ключовий показник	Формула розрахунку	Рекомендоване значення	Значущість показника
0,37	Коефіцієнт бюджетного покриття	Бюджетні доходи поділити на бюджетні видатки	Зростання бажане	0,31
	Коефіцієнт стійкості бюджету	Міжбюджетні трансферти поділити на бюджетні доходи	Менше ніж 0,30	0,23
	Коефіцієнт загальної податкової стійкості	Податкові доходи поділити на бюджетні доходи	В межах від 0,2 до 0,5	0,21
	Коефіцієнт покриття видатків трансфертами	Міжбюджетні трансферти поділити на бюджетні видатки	Менше ніж 0,3	0,25

Джерело: [13]

Аналіз збалансованості бюджету (таблиця 1.1), який дозволяє визначити здатність бюджету забезпечувати повне або часткове покриття видатків за рахунок різних джерел доходів – податкових, неподаткових, міжбюджетних трансфертів, а також загальної дохідної частини [13]. Такий підхід дає змогу виявити загальні тенденції фінансового стану бюджету, визначити потенційні ризики та резерви для підвищення ефективності бюджетного управління.

Використання цих показників забезпечує більш комплексне розуміння фінансової стійкості, дозволяючи оцінити, наскільки бюджет здатний реагувати на зовнішні та внутрішні виклики, підтримувати рівновагу між доходами і видатками та забезпечувати реалізацію визначених функцій органів місцевого самоврядування.

Другим важливим напрямом є оцінка фінансової самостійності місцевих бюджетів, що слугує індикатором рівня децентралізації публічних фінансів (таблиця 1.2). У блоці показників фінансової самостійності авторами запропоновано замінити показник, що був раніше, «частка дотації вирівнювання у загальній сумі трансфертів» на показник «коефіцієнт місцевого оподаткування», який визначається як відношення обсягу місцевих податків і зборів до загальних

власних доходів місцевого бюджету [15]. Така заміна обґрунтована сучасними законодавчими змінами, оскільки дотації вирівнювання наразі скасовані.

Таблиця 1.2

Показники оцінки фінансової самостійності місцевого бюджету

Значущість блоку	Ключовий показник	Формула розрахунку	Рекомендоване значення	Значущість показника
0,33	Коефіцієнт бюджетної залежності	Міжбюджетні трансферти поділити на суму бюджетних доходів та трансфертів	Не більше ніж 0,10	0,30
	Коефіцієнт місцевого оподаткування	Місцеві податків і зборів поділити на власних доходів місцевого бюджету	Менше ніж 60%	0,24
	Коефіцієнт податкової самостійності	Податкові доходи поділити на бюджетні доходи	Не менше ніж 0,3	0,25
	Коефіцієнт стійкості доходної бази	Суму податкових і неподаткових доходів поділити на бюджетні доходи	Не менше ніж 0,6	0,21

Джерело: [13]

Водночас рівень місцевого оподаткування є ключовим фактором фінансового забезпечення власних повноважень територіальної громади та безпосередньо впливає на показники фінансової стійкості місцевого бюджету. Власні доходи місцевих бюджетів формуються на основі трьох основних джерел [16]: податкових надходжень, неподаткових платежів та інших доходів, що забезпечує комплексну оцінку фінансових ресурсів громади.

Цей аналіз дозволяє з'ясувати, наскільки ефективно реалізується одна з ключових цілей міжбюджетного регулювання – зміцнення фінансової незалежності місцевих органів влади. Особливого значення набуває порівняння рівня автономії до та після механізмів бюджетного вирівнювання, а також вивчення динаміки цього показника у часовому вимірі. Результати такого аналізу можуть стати стратегічною основою для коригування фінансової політики центральної влади. При цьому саме блоки, присвячені фінансовій збалансованості й ефективності бюджету, здатні слугувати підґрунтям для запровадження системи мотиваційних і санкційних

інструментів щодо діяльності місцевих органів самоврядування.

У науковій літературі не існує єдиного підходу до тлумачення поняття «фінансова самостійність», що часто ототожнюється з такими суміжними категоріями, як «фінансова автономія» та «фінансова незалежність». Зокрема, О. А. Музика-Стефанчук вважає фінансову автономію ширшим за обсягом поняттям, яке охоплює як фінансову самостійність, так і фінансову незалежність [17]. З позиції автора, фінансова самостійність має розглядатися як здатність місцевих органів влади оперативно й незалежно вирішувати питання, що входять до їхньої компетенції, з метою досягнення соціально-економічного прогресу регіону. Це включає як наявність прав на самостійне формування та виконання бюджету, так і забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів, які дозволяють виконувати делеговані повноваження та задовольняти потреби місцевої громади.

Водночас фінансова самостійність не обмежується лише формальними правами на управління бюджетом, а передбачає ефективну здатність органів місцевого самоврядування використовувати наявні фінансові ресурси для досягнення стратегічних цілей розвитку території. Тобто, навіть при наявності законодавчо закріплених повноважень, реальний рівень самостійності визначається обсягом власних доходів, доступністю фінансових інструментів і можливістю оперативного реагування на зміни економічного та соціального середовища. Такий підхід дозволяє поєднувати нормативний аспект автономії з практичними можливостями забезпечення стабільного функціонування місцевого бюджету.

Отже, фінансова спроможність органів місцевого самоврядування повинна включати не лише повноту повноважень, а й реальні джерела фінансування, створені безпосередньо на відповідній території [13]. У межах аналізу фінансової стійкості доцільно також враховувати частку власних доходів у структурі фінансових ресурсів, що спрямовуються на реалізацію регіональних програм розвитку.

Аналіз ефективності використання бюджетних коштів виступає ще одним важливим блоком у комплексному дослідженні фінансової стійкості (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

Показники оцінки ефективності використання бюджетних ресурсів

Значущість блоку	Ключовий показник	Формула розрахунку	Рекомендоване значення	Значущість показника
0,30	Коефіцієнт дефіцитності місцевого бюджету	Різницю між бюджетними доходами та видатками поділити на бюджетні видатки	Не більше ніж 0	0,29
	Коефіцієнт бюджетної результативності	Бюджетні доходи поділити на середню чисельність населення за рік	Зростання бажане	0,22
	Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення	Бюджетні видатки поділити на середню чисельність населення за рік	Зростання бажане	0,22
	Показник стабільності дохідної частини бюджету	Податкові доходи поділити на міжбюджетні трансферти	Не менше ніж 1	0,27

Джерело: [13]

Цей аналіз передбачає оцінювання якості управління публічними фінансами на місцевому рівні. Адже фінансові рішення органів місцевого самоврядування безпосередньо впливають на рівень надходжень до бюджету, інвестиційну привабливість території, а також динаміку розвитку різних секторів економіки. У ряді країн світу навіть передбачено введення тимчасової адміністрації в разі критичного погіршення фінансового стану місцевих бюджетів, оскільки саме органи місцевої влади найчастіше несуть відповідальність за допущену кризу.

У сучасних підходах ефективність місцевих бюджетів зазвичай визначається за допомогою таких показників, як рівень виконання бюджетних призначень за доходами та видатками, динаміка їх зростання, дефіцит бюджету без урахування трансфертів, податкостроможність регіону, а також частка місцевих податків і зборів у ВВП. Проте основною проблемою залишається не лише вибір конкретних показників, а й можливість їх практичного застосування у межах системи управління публічними фінансами.

Таким чином, до кожного із трьох блоків – збалансованості, фінансової самостійності та ефективності – було відібрано показники, які мають найвищу

аналітичну вагу. Деталізація запропонованої системи індикаторів була зумовлена необхідністю формування комплексної оцінки фінансової стійкості досліджуваного бюджету з урахуванням таких ключових аспектів:

- 1) здатність покривати видатки за рахунок власних ресурсів,
- 2) рівень залежності від державного бюджету,
- 3) ефективність виконання функцій і повноважень на місцевому рівні.

Щодо розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості місцевого бюджету, то він здійснюється шляхом підсумовування укрупнених стандартизованих показників, які попередньо згруповані за основними напрямками аналізу: фінансової автономії, бюджетної збалансованості, платоспроможності та ефективності використання ресурсів. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити фінансовий стан бюджету, враховуючи як власні доходи, так і зовнішні джерела фінансування та структуру видатків.

При цьому особлива увага приділяється значущості кожного блоку показників, яка відображається у відповідних вагових коефіцієнтах. Це дозволяє надати більшу вагу найбільш критичним аспектам фінансової стійкості та зменшити вплив менш значущих показників на кінцевий інтегральний результат.

Формула розрахунку інтегрального показника має вигляд (1), що забезпечує системний та обґрунтований підхід до оцінювання фінансового стану місцевого бюджету, а також створює можливість для порівняння різних територіальних громад або аналізу динаміки одного бюджету у часі [13]:

$$ІП_{фс} = УСП_{фз} \times g_{фз} + УСП_{фсам} \times g_{фсам} + УСП_{еб} \times g_{еб}, \quad (1)$$

де $ІП_{фс}$ – інтегральний показник фінансової стійкості;

$УСП_{фз}$ – укрупнений стандартизований показник фінансової збалансованості;

$УСП_{фсам}$ – укрупнений стандартизований показник фінансової самостійності;

$УСП_{еб}$ – укрупнений стандартизований показник ефективності бюджету;

g – ваговий коефіцієнт відповідного блоку аналізу.

Щодо оцінки стану місцевих бюджетів за інтегральним показником фінансової стійкості, у науковому середовищі існує консенсус щодо його базових інтерпретацій. Згідно з поширеним підходом, нормальний фінансовий стан бюджету констатується тоді, коли значення інтегрального коефіцієнта варіюється в діапазоні 0,7–0,8 [13]. При цьому ідеальним напрямком для розвитку є прагнення до максимального наближення цього індикатора до одиниці, що означає досягнення оптимального рівня стійкості [13].

Максимальне значення ІПфс свідчить про найвищий рівень фінансової стійкості місцевого бюджету. Застосування цього інтегрального показника дозволяє об'єктивно визначити рейтинг бюджету окремої територіальної громади або регіону серед інших суб'єктів бюджетної системи. Крім того, отримані результати слугують аналітичною основою для формування обґрунтованих управлінських рішень, зокрема – щодо коригування фінансової стратегії розвитку місцевого бюджету.

Таким чином, комплексний підхід до аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів передбачає поєднання оцінки їх збалансованості, самостійності та ефективності управління фінансами. Застосування системи укрупнених показників із подальшим розрахунком інтегрального індексу дозволяє не лише отримати кількісну характеристику поточного фінансового стану бюджету, але й порівняти його з аналогічними показниками інших регіонів. Це створює підґрунтя для прийняття зважених управлінських рішень на місцевому та центральному рівнях і сприяє посиленню ролі місцевого самоврядування у фінансовому забезпеченні сталого розвитку територій.

Фінансова стійкість місцевих бюджетів визначається взаємодією економічних, соціальних, політичних та інституційних факторів. У межах теоретико-методологічного підходу до оцінювання фінансової стійкості важливо систематизувати ці фактори для подальшого аналізу їх впливу на доходи та видатки місцевих бюджетів. Таблиця 1.4 надає структурований огляд основних груп факторів та конкретних підфакторів, що визначають можливості місцевих органів влади забезпечувати стабільність бюджетних процесів.

Таблиця 1.4

Класифікація факторів, що визначають фінансову стійкість місцевих бюджетів

Група факторів	Основні підфактори	Вплив на фінансову стійкість
Економічні	Рівень економічного розвитку регіону	Збільшення податкових надходжень при високому розвитку
	Структура економіки	Впливає на доходи бюджету та чутливість до коливань кон'юнктури
	Динаміка доходів населення	Позитивний вплив на податкові надходження
	Інвестиційний клімат	Стимулює економічне зростання та зростання доходів бюджету
Соціальні	Чисельність населення та вікова структура	Впливає на обсяг податкових надходжень і соціальних витрат
	Рівень безробіття	Високий рівень зменшує доходи бюджету та збільшує соціальні витрати
	Соціальні виплати	Зростання обсягу виплат збільшує видатки бюджету
Соціальні	Чисельність населення та вікова структура	Впливає на обсяг податкових надходжень і соціальних витрат
	Рівень безробіття	Високий рівень зменшує доходи бюджету та збільшує соціальні витрати
	Соціальні виплати	Зростання обсягу виплат збільшує видатки бюджету
Політичні	Місцева політична стабільність	Позитивний вплив на інвестиційну активність та доходи бюджету
	Взаємодія з центральною владою	Забезпечує стабільне фінансування місцевих бюджетів
	Рівень корупції	Високий рівень знижує ефективність використання бюджетних коштів
Інституційні	Ефективність роботи місцевих органів влади	Впливає на прозорість та ефективність управління фінансами
	Якість бюджетного планування та виконання	Сприяє своєчасному виконанню бюджетних зобов'язань
	Прозорість бюджетних процесів	Забезпечує доступність інформації та залучення громадськості

Джерело: [18]

Економічні фактори безпосередньо впливають на доходну частину бюджету через рівень розвитку регіону, структуру економіки, доходи населення та інвестиційний клімат. Соціальні фактори визначають баланс між доходами та видатками бюджету, зокрема через чисельність і вікову структуру населення, рівень безробіття та соціальні виплати. Політичні чинники, такі як стабільність

місцевої влади, ефективна взаємодія з центральною владою та рівень корупції, формують умови для залучення фінансових ресурсів і забезпечення ефективного використання коштів. Інституційні фактори охоплюють якість управління фінансами, планування бюджетних процесів та прозорість діяльності органів влади. Взаємозв'язок усіх факторів забезпечує комплексну оцінку фінансової стійкості місцевих бюджетів і дозволяє визначити напрями підвищення їх ефективності.

Місцеві бюджети залишаються ключовим інструментом забезпечення життєдіяльності територіальних громад, особливо в умовах воєнного стану та підвищеної нестабільності економічного та соціального середовища. Вони формують основу для фінансування критично важливих соціальних та інфраструктурних потреб населення, таких як охорона здоров'я, освіта, житлово-комунальні послуги та соціальна підтримка вразливих груп населення [19; 20]. Рівень фінансової стійкості місцевих бюджетів залежить від багатьох факторів, серед яких також можна виокремити: соціально-економічний потенціал території, рівень розвитку локальної економіки, чисельність та структура населення, а також географічні особливості та специфічні ризики, пов'язані з веденням воєнних дій. Високий рівень стійкості забезпечує місцевим органам влади можливість здійснювати довгострокове планування та реалізацію стратегічних програм, тоді як низька стійкість обмежує їх фінансову автономію та підвищує ризик непередбачених дефіцитів у виконанні бюджетних зобов'язань.

Міжбюджетні відносини формують комплекс економічних та фінансових зв'язків між різними рівнями бюджетної системи, включаючи державний бюджет, бюджети областей, районів, міст, селищ та сіл [19]. Вони відіграють вирішальну роль у забезпеченні збалансованого розподілу фінансових ресурсів та регулюванні диспропорцій між територіями з різним економічним потенціалом. Позитивний вплив міжбюджетних відносин проявляється через механізми фінансового вирівнювання, які дозволяють забезпечити стабільне фінансування базових публічних послуг, а також через стимулювання розвитку територій за рахунок дотацій та субвенцій, що спрямовуються на реалізацію інвестиційних проєктів та

розвиток інфраструктури.

Координація бюджетної політики на різних рівнях дозволяє уникнути дублювання видатків та підвищує ефективність використання коштів, що позитивно впливає на фінансову спроможність місцевих бюджетів [21]. Разом з тим, існують і негативні аспекти міжбюджетних відносин. Занадто висока залежність місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету може обмежувати їх фінансову автономію та гальмувати розвиток власних джерел доходів. Неefективне використання коштів та складні бюрократичні процедури при розподілі трансфертів підвищують адміністративні витрати та можуть уповільнювати процес надання послуг населенню, що знижує загальний рівень фінансової стійкості.

Обласні бюджети виступають важливою ланкою бюджетної системи, забезпечуючи фінансову підтримку діяльності органів місцевого самоврядування та реалізацію регіональних програм соціально-економічного розвитку. Вони слугують інструментом фінансового забезпечення функціонування різних галузей, зокрема житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення та інфраструктурних проєктів [19]. Завдяки обласним бюджетам відбувається фінансування широкого спектру регіональних ініціатив, включаючи програми розвитку малого та середнього бізнесу, агропромислового комплексу, енергоефективності, збереження культурної спадщини, спортивної та молодіжної діяльності, а також програми підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та заходів оборонного та мобілізаційного характеру. Ефективність обласного бюджету визначається не лише рівнем доходів, а й якістю бюджетного планування, своєчасністю виконання зобов'язань, прозорістю процесів та здатністю забезпечувати фінансову спроможність територіальних громад в умовах змінних економічних та соціальних умов.

На місцевому рівні державна бюджетна політика спрямована на підвищення фінансової спроможності територіальних громад та оптимізацію міжбюджетних відносин відповідно до оновлених повноважень органів місцевого самоврядування [19]. Це досягається шляхом посилення прозорості та результативності

використання бюджетних ресурсів, запровадження середньострокового бюджетного планування та регулювання доходів і видатків у межах компетенції місцевих рад. Місцеві ради здійснюють встановлення податків та зборів, таких як єдиний податок, податок на майно, транспортний податок та плата за землю, у межах граничних ставок, визначених законодавством, що дозволяє збалансувати доходи та видатки на місцевому рівні [19]. Завдяки цьому забезпечується фінансова стабільність, підвищується автономія місцевих бюджетів, а також створюються умови для реалізації програм розвитку територій, спрямованих на соціально-економічне зростання та покращення якості життя населення.

Таким чином, забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів передбачає комплекс заходів бюджетної політики, спрямованих на оптимізацію доходів та видатків, підвищення ефективності міжбюджетного регулювання та мінімізацію фінансових ризиків. Основними напрямками такої політики є удосконалення системи податкових надходжень, регулювання міжбюджетних трансфертів, стимулювання інвестиційної та соціально-економічної активності територій, а також підвищення прозорості та результативності використання бюджетних ресурсів.

У межах бюджетного механізму передбачено чітке визначення джерел формування доходів місцевих бюджетів, зокрема податкових надходжень від фізичних та юридичних осіб, платежів за землю, майно, єдиний податок, а також цільових трансфертів з державного та обласного бюджетів. Особлива увага приділяється збалансованому співвідношенню власних доходів і міжбюджетних трансфертів, що дозволяє зменшити залежність місцевих бюджетів від централізованого фінансування та підвищити їх автономію.

В умовах воєнного стану застосовується додатковий інструментарій, спрямований на підвищення фінансової стійкості місцевих бюджетів. До таких заходів належать [19; 20; 22; 23]:

- створення резервних фондів для непередбачених витрат, що дозволяє оперативно реагувати на надзвичайні ситуації;
- збільшення мобілізаційних трансфертів на потреби оборони, соціальної

підтримки ВПО та відновлення критичної інфраструктури; впровадження механізмів пріоритетного фінансування соціально значущих програм та заходів місцевого розвитку;

- підвищення ефективності адміністрування податків та зборів через цифровізацію бюджетних процесів та застосування сучасних інформаційних систем контролю доходів.

Також важливо забезпечити гнучкість бюджетного планування, що передбачає можливість оперативного коригування бюджетних призначень залежно від зміни економічних умов та рівня воєнних ризиків. У комплексі ці заходи створюють умови для підтримання фінансової стійкості місцевих бюджетів навіть у періоди підвищеної невизначеності, забезпечують сталий розвиток територіальних громад та підвищують їх здатність до виконання конституційних та законодавчих функцій.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що фінансова стійкість місцевих бюджетів визначається комплексною взаємодією економічних, соціальних, політичних та інституційних факторів, а її оцінка потребує системного підходу з використанням інтегрального показника, який враховує збалансованість бюджету, фінансову самостійність та ефективність управління ресурсами. Застосування такої методики дозволяє виявляти слабкі місця бюджетної системи, оцінювати ризики та визначати резерви для підвищення фінансової стійкості, забезпечуючи обґрунтоване прийняття управлінських рішень і підтримку життєдіяльності населення, зокрема у складних умовах воєнного стану.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз виконання доходної та видаткової частин місцевих бюджетів України

У сучасних умовах трансформації бюджетної системи України особливої уваги набуває аналіз доходної та видаткової частин місцевих бюджетів як основного інструменту фінансового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування. Ефективність наповнення доходної бази та раціональність бюджетних видатків безпосередньо впливають на рівень соціально-економічного розвитку регіонів, якість надання публічних послуг та фінансову спроможність територіальних громад. У контексті воєнного стану та обмежених ресурсів державного бюджету особливо важливо забезпечити фінансову стабільність місцевих бюджетів, оптимізуючи використання наявних ресурсів та підвищуючи ефективність управління ними [24].

Згідно з даними таблиці 2.1, у 2022–2025 роках відзначається стійка позитивна динаміка зростання доходів місцевих бюджетів.

Таблиця 2.1

**Динаміка доходів місцевих бюджетів України за 2022-2025 роки, млн.
грн.**

Вид доходів	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік (січень-жовтень)	Абс. відх. 2024–2022	Відн. відх. 2024–2022,%
1	2	3	4	5	6	7
Податкові надходження	393 460,65	434 540,93	441 094,15	413 577,96	47 633,50	12,11
Неподаткові надходження	22 041,14	36 511,37	43 603,70	33 878,21	21 562,56	97,76
Доходи від операцій з капіталом	2 275,99	3 621,89	4 854,89	4 742,87	2 578,90	113,35
Від органів держ. управління	136 753,76	177 385,20	187 932,44	161 616,82	51 178,68	37,42

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7
Від ЄС, іноз. урядів, донорів	223,26	197,96	1 427,40	1 308,00	1 204,14	539,50
Цільові фонди	342,29	351,77	618,26	737,94	275,97	80,63
Разом	555 097,09	652 609,12	679 530,85	615 861,80	124 433,76	22,42

Джерело: [25]

Аналіз доходів місцевих бюджетів України за період 2022–2024 років показує стабільне зростання загальної суми доходів з 555 097,09 млн грн у 2022 році до 679 530,85 млн грн у 2024 році (+124 433,76 млн грн, або 22,4%). Основним джерелом залишаються податкові надходження: їх частка зменшилась з 70,89% у 2022 році до 64,92% у 2024 році, хоча абсолютний обсяг зріс з 393 460,65 млн грн до 441 094,15 млн грн. Це свідчить про відновлення платоспроможності платників податків та стабілізацію економічної активності, одночасно підкреслюючи зростання ролі інших джерел доходів, що знижує бюджетну залежність від великих платників.

Неподаткові доходи показали значне зростання: з 22 041,14 млн грн у 2022 році до 36 511,37 млн грн у 2023 році (+65,7%), а у 2024 році – до 43 603,70 млн грн (+19,4%). Це свідчить про активізацію місцевих ініціатив щодо мобілізації власних ресурсів, включаючи надходження від комунальних підприємств, адміністративних зборів та платежів. Доходи від операцій з капіталом зросли майже вдвічі – з 2 275,99 млн грн до 4 854,89 млн грн (+113,3%), що відображає активізацію продажу комунального майна, використання пайових внесків та надходжень від оренди.

Трансфerti від органів державного управління збільшились з 136 753,76 млн грн у 2022 році до 187 932,44 млн грн у 2024 році (+37,4%), що підкреслює значення міжбюджетних трансфертів для покриття потреб громад. Надходження від міжнародних донорів, хоч і невеликі (з 223,26 млн грн до 1 427,40 млн грн, +621,2%), демонструють важливість зовнішньої підтримки для стратегічних проектів. Цільові фонди також зросли з 342,29 млн грн до 618,26 млн грн, свідчачи про збільшення фінансування грантових і спеціальних програм соціально-

економічного розвитку територій.

Структурний аналіз доходів (табл. 2.2) показує поступове зменшення залежності місцевих бюджетів від податкових надходжень та одночасне зростання ролі альтернативних джерел: неподаткових доходів, доходів від операцій з капіталом та трансфертів. У 2022 році податки становили 70,89%, неподаткові доходи – 3,97%, доходи від операцій з капіталом – 0,41%, а трансферти від держави – 24,64%. Така структура підкреслює високий рівень залежності від центральних ресурсів та ефективності адміністрування, що особливо важливо в умовах війни та економічної нестабільності.

Таблиця 2.2

Динаміка структури доходів місцевих бюджетів України за 2022-2025 роки, %

Вид доходів	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік (січень-жовтень)	Відхилення частки 2023–2022	Відхилення частки 2024–2023
Податкові надходження	70,89	66,58	64,92	67,15	-4,31	-1,66
Неподаткові надходження	3,97	5,60	6,42	5,50	1,63	0,82
Доходи від операцій з капіталом	0,41	0,56	0,71	0,77	0,15	0,15
Від органів держ. управління	24,64	27,18	27,66	26,25	2,54	0,48
Від ЄС, іноз. урядів, донорів	0,04	0,03	0,21	0,21	-0,01	0,18
Цільові фонди	0,05	0,05	0,08	0,12	0,00	0,04
Разом	100,00	100,00	100,00	100,00	x	x

Джерело: [25]

У 2023 році доходи місцевих бюджетів стали більш диверсифікованими: частка податкових надходжень знизилась до 66,58% (-4,31%), тоді як неподаткові доходи зросли до 5,60% (+1,63%), а доходи від операцій з капіталом – до 0,56% (+0,15%). Частка трансфертів від органів державного управління збільшилась до 27,18% (+2,54%), що свідчить про активізацію державної підтримки, тоді як надходження від міжнародних донорів знизились до 0,03% (-0,01%) через завершення частини грантових програм.

У 2024 році тенденція диверсифікації доходів продовжилась: податкові надходження зменшились до 64,92% (-1,66%), неподаткові доходи зросли до 6,42%

(+0,82%), а доходи від операцій з капіталом – до 0,71% (+0,15%). Питома вага трансфертів від органів державного управління залишилась на високому рівні – 27,66% (+0,48%), а міжнародні донори наростили внесок до 0,21% (+0,18%). Цільові фонди зросли до 0,08% (+0,04%), що відображає посилення фінансування спеціальних програм.

За даними 10 місяців 2025 року відзначається зростання частки податкових надходжень до 67,15%, а неподаткові доходи знизилась до 5,50%. Питома вага трансфертів від органів державного управління скоротилась до 26,25%, що свідчить про часткове заміщення зовнішніх джерел власними надходженнями. Цільові фонди зросли до 0,12%, демонструючи активізацію фінансування спеціальних програм та соціально-економічних ініціатив.

Загалом структура доходів за 2022–2025 роки показує поступове зменшення залежності від податкових надходжень і водночас підвищення ролі трансфертів та альтернативних джерел, підкреслюючи необхідність ефективного управління місцевими фінансовими потоками.

Аналіз податкових надходжень місцевих бюджетів України за період 2022–2025 років (табл. 2.3) дозволяє простежити суттєві зміни у структурі та динаміці формування доходів. Загальні податкові надходження за 2022 рік становили 389 976,31 млн грн, у 2023 році вони зросли до 424 747,22 млн грн, що відображає абсолютне збільшення на 34 770,91 млн грн або 8,9%. У 2024 році загальні надходження дещо знизилась до 423 223,52 млн грн, що свідчить про певну стабілізацію та завершення активного росту у попередньому році. У 10 місяців 2025 року загальна сума податкових надходжень склала 486 316,20 млн грн, що вказує на високу базу мобілізації доходів, хоча порівняння з повним 2024 роком для визначення відхилень технічно некоректне. Розгляд окремих статей податкових надходжень показує, що ключовим джерелом формування доходів залишаються податки на доходи, прибуток та податки на збільшення ринкової вартості. У 2022 році їх обсяг становив 285 757,26 млн грн, у 2023 році – 304 851,51 млн грн (зростання на 19 094,25 млн грн, або 6,7%), у 2024 році він скоротився до 285 444,51 млн грн (зниження на 19 407,00 млн грн, або 6,4%). Це зниження у 2024 році можна

пояснити коливаннями економічної активності окремих платників податків та зміною структури доходів за рахунок росту надходжень від місцевих податків і зборів.

Таблиця 2.3

Динаміка податкових надходжень місцевих бюджетів України за 2022-2025 роки, млн. грн.

Вид податкового надходження	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік (січень-жовтень)	Абс. відх. 2024–2022	Відн. відх. 2024–2022, %
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	285 757,26	304 851,51	285 444,51	262 051,01	-312,75	-0,11
Податки на власність	0,17	0,32	0,50	0,27	0,33	194,12
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	8 740,96	5 982,27	6 525,36	4 978,27	-2 215,60	-25,35
Внутрішні податки на товари та послуги	13 081,52	22 399,29	27 838,16	30 194,87	14 756,64	112,82
Окремі податки і збори, що зараховуються до місцевих бюджетів	0,03	0,04	0,02	0,06	-0,01	-33,33
Місцеві податки та збори (згідно з ПКУ)	84 305,08	100 008,77	119 814,30	115 135,06	35 509,22	42,13
Інші податки та збори	1 575,62	1 298,73	1 471,30	1 218,43	-104,32	-6,62
Разом	389 976,31	424 747,22	423 223,52	486 316,20	33 247,21	8,53

Джерело: [25]

Внутрішні податки на товари та послуги продемонстрували значне зростання: з 13 081,52 млн грн у 2022 році до 22 399,29 млн грн у 2023 році (+71,2%), а у 2024 році – 27 838,16 млн грн (+24,3% до 2023 року). Така динаміка свідчить про активізацію економічної активності у секторі торгівлі та підвищення

ефективності адміністрування податків на місцях.

Рентна плата та плата за використання інших ресурсів демонструє нестійку динаміку: у 2022 році – 8 740,96 млн грн, у 2023 році падіння до 5 982,27 млн грн (-31,6%), а у 2024 році невелике зростання до 6 525,36 млн грн (+9,1%). Це відображає залежність від обсягів видобутку ресурсів, ринкових коливань та нормативного регулювання рентних платежів. Податки на власність та окремі податки і збори, що зараховуються до місцевих бюджетів, залишаються незначними (відповідно 0,17–0,50 млн грн та 0,03–0,06 млн грн), що обмежує потенціал цих джерел у загальній структурі бюджету. Натомість місцеві податки та збори стабільно зростають: з 84 305,08 млн грн у 2022 році до 119 814,30 млн грн у 2024 році (+19,8%), що свідчить про активізацію місцевих органів влади у мобілізації власних ресурсів і підвищення фінансової автономії громад.

Аналіз структури податкових надходжень (табл. 2.4) підтверджує тенденцію зміщення акценту у доходах місцевих бюджетів.

Таблиця 2.4

**Динаміка структури податкових надходжень місцевих бюджетів
України за 2022-2025 роки, %**

Вид податкового надходження	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік (січень-жовтень)	Відхилення частки 2023–2022	Відхилення частки 2024–2023
Податки на доходи, податки на прибуток	72,67	70,15	64,77	63,34	-2,52	-5,38
Податки на власність	0,04	0,07	0,11	0,06	0,03	0,04
Рентна плата та плата за ресурси	2,22	1,38	1,48	1,20	-0,84	0,10
Внутрішні податки на товари та послуги	3,33	5,15	6,31	7,30	1,82	1,16
Окремі податки і збори до місцевих бюджетів	0,01	0,01	0,004	0,01	0,00	-0,006
Місцеві податки та збори (ПКУ)	21,44	23,02	27,17	27,83	1,58	4,15
Інші податки та збори	0,40	0,30	0,33	0,29	-0,10	0,03
Разом	100,00	100,00	100,00	100,00	x	x

Джерело: [25]

Питома вага податків на доходи та прибуток знизилась з 72,67% у 2022 році до 64,77% у 2024 році (-7,9%), тоді як частка місцевих податків і зборів зросла з

21,44% до 27,17% (+5,73%). Внутрішні податки на товари та послуги збільшили свою питому вагу з 3,33% у 2022 році до 6,31% у 2024 році, що підкреслює важливість стабільного надходження податків із торгівлі та послуг. Рентна плата та плата за ресурси, хоч і має незначну частку (1,48% у 2024 році), демонструє зростання в абсолютних цифрах порівняно з 2023 роком.

Загальна оцінка динаміки податкових надходжень свідчить про поступове зміцнення фінансової бази місцевих бюджетів та зростання ролі місцевих органів влади у мобілізації власних ресурсів. Негативні моменти – падіння надходжень від рентних платежів у 2023 році та часткове зниження податків на доходи у 2024 році – підкреслюють потребу у ретельному плануванні та контролі ключових джерел доходів. Разом із збільшенням надходжень від внутрішніх податків на товари та послуги та місцевих податків це формує більш диверсифіковану та стійку до коливань структуру доходів.

Згідно з рисунком 2.1, аналіз виконання місцевих бюджетів України за доходами показує поступове поліпшення показників у 2022–2024 роках.

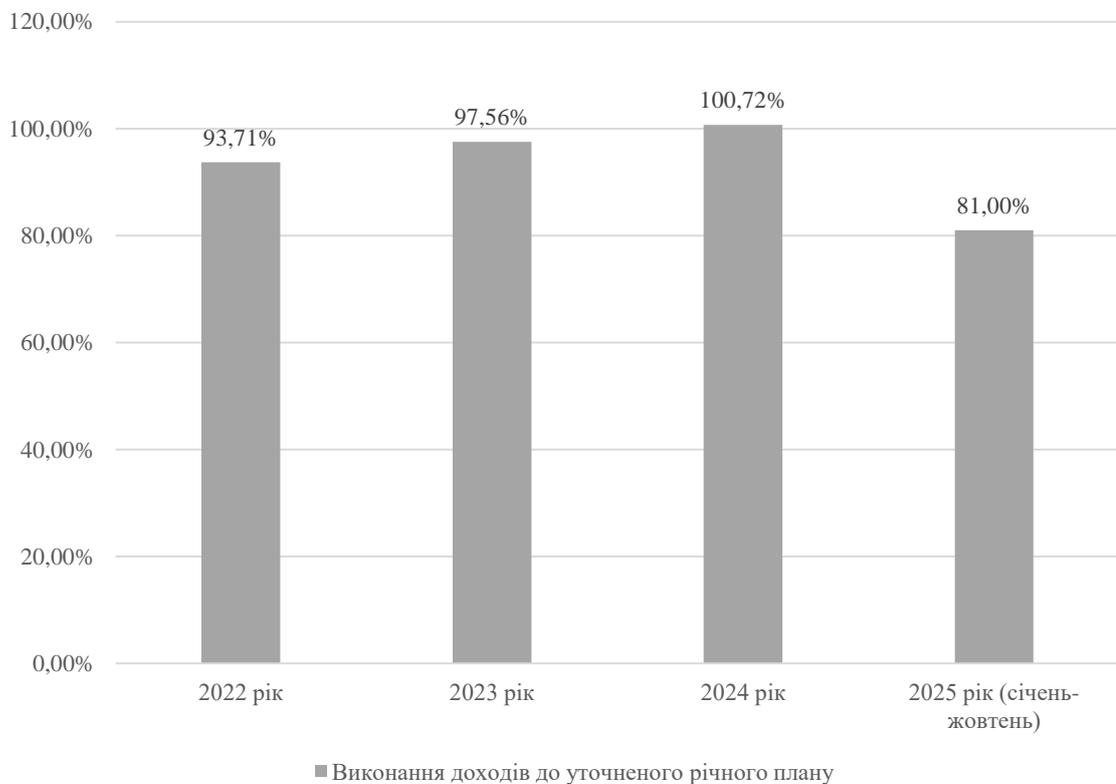

Рис. 2.1. Динаміка виконання місцевих бюджетів України за доходами за 2022-2025 роки, % [25]

У 2022 році рівень виконання бюджету склав 93,71%, що було досить високим результатом з огляду на складні економічні умови, пов'язані з повномасштабною війною, зниженням ділової активності та частковою релокацією підприємств. Відставання від планових показників у цей період можна пояснити обмеженою платоспроможністю окремих платників податків та зниженням темпів економічного зростання.

У 2023 році виконання місцевих бюджетів зросло до 97,56%, що свідчить про покращення мобілізації податкових і неподаткових надходжень та більш ефективну роботу місцевих фінансових органів. Значне зростання надходжень від податків на товари та послуги, місцевих податків і зборів, а також активізація неподаткових доходів та доходів від операцій з капіталом дозволили скоротити розрив між планом і фактом та стабілізувати фінансову базу громад.

У 2024 році виконання доходів перевищило план на 0,72% (100,72%), що відображає відновлення фінансової дисципліни та ефективне прогнозування доходів. Перевищення планових показників відбулося завдяки зростанню податкових надходжень, зокрема внутрішніх податків на товари та послуги, і підвищенню частки місцевих податків і зборів, що зміцнило фінансову автономію територіальних громад.

За даними 10 місяців 2025 року рівень виконання бюджету склав 81,00%, що демонструє темп мобілізації доходів у поточному році та підкреслює необхідність додаткових заходів для забезпечення фінансової стабільності місцевих бюджетів, зокрема управління податковою дисципліною платників і диверсифікації доходів для зменшення ризику недонадходжень.

Загальна динаміка свідчить про поступове підвищення ефективності бюджетного процесу, зміцнення місцевих фінансів і активізацію різних джерел доходів, одночасно вказуючи на чутливість до короткострокових економічних та зовнішніх факторів.

Аналіз динаміки видатків місцевих бюджетів у табл. 2.5 свідчить про загальне збільшення видаткової частини бюджету з 484 295,20 млн грн у 2022 році до 671 798,07 млн грн у 2024 році, що відповідає абсолютному приросту 187 502,87

млн грн або 38,7%.

Таблиця 2.5

**Динаміка видатків місцевих бюджетів України за 2022-2025 роки, млн.
грн.**

Вид видатків	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік (січень- жовтень)	Абс. відх. 2023–2022	Відн. відх. 2023– 2022, %
Загальнодержавні функції	46 469,13	53 003,63	61 563,14	57 030,36	15 094,01	32,50
Громадський порядок, безпека та судова влада	11 108,30	16 817,34	20 054,05	13 490,21	8 945,75	80,54
Економічна діяльність	61 065,88	112 983,64	96 725,64	53 617,34	35 659,76	58,40
Охорона навколишнього природного середовища	512,54	1 193,43	869,05	791,83	356,51	69,56
Житлово-комунальне господарство	40 631,44	62 028,42	58 638,43	50 936,51	18 006,99	44,33
Охорона здоров'я	31 008,03	38 161,25	37 207,26	27 913,46	6 199,23	19,99
Духовний та фізичний розвиток	22 584,74	26 653,41	29 330,55	24 642,64	6 745,81	29,87
Освіта	232 250,40	248 186,67	283 694,35	246 361,18	51 443,95	22,16
Соціальний захист та соціальне забезпечення	29 199,13	44 879,48	57 193,36	45 125,72	27 994,23	95,87
Міжбюджетні трансферти	9 465,62	42 915,31	26 522,25	43 519,69	17 056,63	180,21
Разом	484 295,20	646 822,58	671 798,07	563 428,95	187 502,87	38,73

Джерело: [26]

Позитивною тенденцією є зростання видатків на освіту з 232 250,40 млн грн у 2022 році до 283 694,35 млн грн у 2024 році (+22,2%), що демонструє пріоритетність фінансування ключових соціальних сфер у післякризовий період. Зростання видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення (з 29 199,13 млн грн у 2022 році до 57 193,36 млн грн у 2024 році, +95,7%) відображає активізацію заходів підтримки населення в умовах воєнного стану та економічної

нестабільності. Водночас у структурі видатків спостерігається певне зміщення пріоритетів: витрати на економічну діяльність збільшилися у 2023 році до 112 983,64 млн грн (+85%), але у 2024 році знизилися до 96 725,64 млн грн (-14,4%), що може свідчити про перегляд інвестиційних програм та оптимізацію фінансування окремих проектів. Подібна тенденція відзначається у сфері охорони навколишнього природного середовища (-27,2% у 2024 році) та житлово-комунального господарства (-5,5%), що вказує на необхідність балансування між стратегічними інвестиціями та поточними потребами громад.

Щодо 2025 року (10 місяців), видатки склали 563 428,95 млн грн, що нижче показника 2024 року, проте це відображає частковий рік, а не реальне скорочення. Зростання витрат на загальнодержавні функції (+16,2% до 2024 року) та соціальний захист (+27,4%) демонструє адаптивну реакцію місцевих бюджетів на нові потреби громад. З іншого боку, скорочення витрат на економічну діяльність (-14,4%) та охорону здоров'я (-2,5%) свідчить про фокусування ресурсів на пріоритетні соціальні сфери.

Структурний аналіз видатків (табл. 2.6) підтверджує зміни пріоритетів у 2022–2024 роках. Частка видатків на освіту у 2023 році знизилась до 34,41% з подальшим відновленням до 42,23% у 2024 році, що свідчить про відновлення після кризового періоду та збереження пріоритетності галузі.

Таблиця 2.6

Динаміка структури видатків місцевих бюджетів України за 2022-2025 роки, %

Вид видатків	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік (січень-жовтень)	Відхилення частки 2023–2022	Відхилення частки 2024–2023
1	2	3	4	5	6	7
Загальнодержавні функції	9,60	8,20	9,16	10,13	-1,40	0,96
Громадський порядок, безпека та судова влада	2,29	2,60	2,99	2,40	0,31	0,39
Економічна діяльність	12,61	17,47	14,40	9,52	4,86	-3,07
Охорона навколишнього природного середовища	0,11	0,18	0,13	0,14	0,07	-0,05
Житлово-комунальне господарство	8,39	9,59	8,73	9,04	1,20	-0,86

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6	7
Охорона здоров'я	6,40	5,90	5,54	4,95	-0,50	-0,36
Духовний та фізичний розвиток	4,30	3,85	4,36	4,38	-0,45	0,51
Освіта	42,43	34,41	42,23	43,73	-8,02	7,82
Соціальний захист та соціальне забезпечення	5,33	6,53	8,51	8,01	1,20	1,98
Міжбюджетні трансферти	3,13	6,28	3,95	7,73	3,15	-2,33
РАЗОМ	100,00	100,00	100,00	100,00	x	x

Джерело: [26]

Зростання питомої ваги соціального захисту (до 8,51% у 2024 році) і громадського порядку (до 2,99%) відображає адаптацію місцевих бюджетів до соціальних та безпекових викликів, пов'язаних із воєнним станом. Водночас зниження частки витрат на охорону здоров'я до 5,54% та економічну діяльність до 14,40% демонструє зміщення фінансових ресурсів у бік найбільш критичних сфер для життєдіяльності громад.

У 10 місяців 2025 року частка видатків на освіту зросла до 43,73%, а соціальний захист залишився високим – 8,01%, що свідчить про збереження пріоритетів у соціальній сфері навіть при частковому виконанні бюджету. Одночасно зниження питомої ваги економічної діяльності до 9,52% та охорони здоров'я до 4,95% демонструє, що бюджетні ресурси спрямовуються на найбільш актуальні потреби населення, а менш критичні напрямки отримують менше фінансування.

Цікавою є динаміка міжбюджетних трансфертів: після різкого зростання у 2023 році (6,28%) їхня частка знизилась у 2024 році до 3,95%, а у 2025 році знову збільшилась до 7,73%, що підкреслює циклічний характер перерозподілу коштів між рівнями бюджету та гнучкість фінансового планування на місцях.

Фактичне виконання видатків за даними рис. 2.2 показує поступове підвищення ефективності використання коштів. У 2022 році виконання становило лише 77,67%, що пояснюється стриманою бюджетною політикою та обмеженими можливостями використання ресурсів через воєнні ризики та евакуацію установ. У

2023 році виконання збільшилось до 85,57%, а у 2024 році до 88,01%, що відображає покращення планування та реалізації бюджетних програм, а також зростання економічної активності місцевих органів влади.

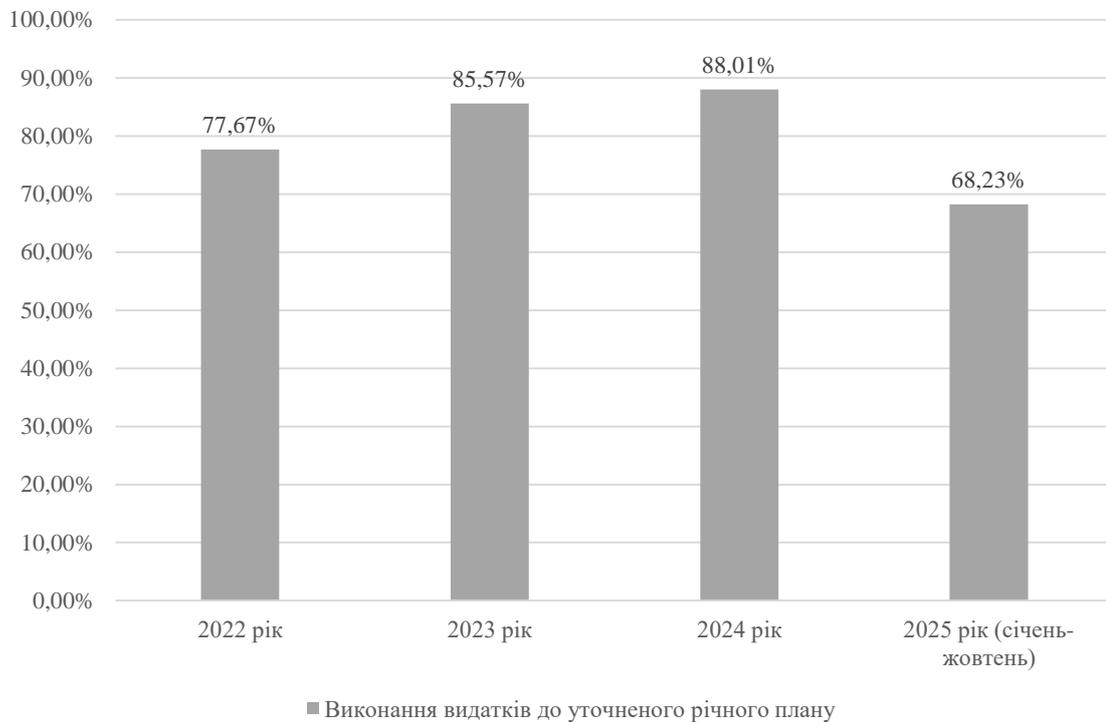

Рис. 2.2. Динаміка виконання місцевих бюджетів України за видатками за 2022-2025 роки, % [26]

За 10 місяців 2025 року показник виконання витратків становив 68,23%, що є нижчим порівняно з попередніми роками. Це пояснюється частковим охопленням року і одночасно демонструє уповільнення темпів витрачання коштів, що потребує більш ефективного управління та контролю. Проте позитивним є збереження високої частки витратків на освіту (43,73%) та соціальний захист (8,01%), що гарантує підтримку ключових соціальних функцій навіть за умов скорочених витратків.

Згідно табл. 2.7, 2022 році місцеві бюджети характеризувалися значним профіцитом у розмірі 69 873,84 млн грн., що дозволяло місцевим органам влади накопичувати резерви для подальшого фінансування критичних потреб та підтримки соціальних програм у складних умовах економічної та воєнної нестабільності.

Таблиця 2.7

Динаміка профіциту/дефіциту місцевих бюджетів України за 2022-2025 роки, млн. грн.

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік (січень-жовтень)	Абс. відх. 2024–2022	Відн. відх. 2024– 2022, %
Доходи	555 097,09	652 609,12	679 530,85	615 861,80	124 433,76	22,42
Видатки	484 295,20	646 822,58	671 798,07	563 428,95	187 502,87	38,73
Кредитування	928,05	376,57	-153,21	811,88	-1 081,26	-116,51
Профіцит/дефіцит (Доходи – (Видатки + Кредитування))	69 873,84	5 410,00	7 886,00	51 621,00	-61 987,84	-88,75

Джерело: [25-27]

У 2023 році профіцит скоротився до 5 410,00 млн грн (–92,26%), що пояснюється значним зростанням видатків (+33,58%) на соціальні потреби, безпеку, освіту та міжбюджетні трансферти, що практично зрівняло доходи та видатки. Незважаючи на це, збереження невеликого профіциту дозволяло уникнути дефіцитного фінансування і підтримати фінансову стійкість місцевих бюджетів.

У 2024 році профіцит зріс до 7 886,00 млн грн (+45,78% до 2023 року), що відображає ефективну мобілізацію доходів та оптимізацію витрат, а також позитивний вплив структурних змін у доходній частині. Це свідчить про здатність місцевих бюджетів підтримувати баланс і фінансувати пріоритетні напрями.

За даними за 10 місяців 2025 року профіцит місцевих бюджетів склав 51 621,00 млн грн., що свідчить про відносну фінансову стійкість місцевих бюджетів та можливість підтримання позитивного сальдо навіть при частковому виконанні річного плану видатків. Значний профіцит у 2025 році також вказує на наявність резервів для покриття непередбачених витрат та забезпечення фінансової автономії громад.

Загалом, доходи місцевих бюджетів України у 2022-2025 роках зростали переважно завдяки диверсифікації джерел: збільшилася роль неподаткових надходжень, трансфертів і доходів від операцій з капіталом, хоча податки залишалися основним джерелом. У видатках чітко простежується пріоритет

соціальної сфери – освіти та соціального захисту, тоді як інвестиції в економічну діяльність мали нестабільний характер.

Отже, місцеві бюджети України переважно залишалися збалансованими, профіцит свідчить про ефективне управління доходами та витратами, а тимчасове зменшення профіциту у 2023 році відображає активізацію соціальних видатків та міжбюджетних перерозподілів. Збереження позитивного сальдо навіть у частковому 2025 році підкреслює здатність місцевих бюджетів реагувати на фінансові виклики та підтримувати стратегічну стійкість.

2.2. Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів України

Фінансова стійкість місцевих бюджетів є ключовим чинником забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад, ефективного управління ресурсами та реалізації державної регіональної політики. У сучасних умовах децентралізації, впливу воєнних викликів та економічної нестабільності аналіз фінансової стійкості набуває особливої актуальності.

Кількісна оцінка ролі міжбюджетних трансфертів є важливою у забезпеченні фінансової стійкості місцевих бюджетів. Одним із ключових індикаторів у цьому контексті виступає частка базової дотації у загальному обсязі міжбюджетних трансфертів, оскільки вона відображає ступінь залежності місцевих бюджетів від механізмів бюджетного вирівнювання та спроможність територіальних громад самостійно формувати дохідну базу. Зміни в динаміці цього показника дозволяють оцінити як ефективність державної політики фінансового вирівнювання, так і рівень фінансової самодостатності місцевого самоврядування в умовах децентралізації та зростаючих бюджетних ризиків.

У цьому зв'язку таблиця 2.8 відображає динаміку базової дотації та міжбюджетних трансфертів загалом у 2022–2025 роках, а також зміну частки базової дотації в їх структурі. Спостерігаються помітні коливання частки базової дотації у структурі міжбюджетних трансфертів у 2022–2025 роках, що відображає зміну рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів. У 2023 році частка базової

дотації зросла з 11,92% до 16,33% (+36,99%), що свідчить про посилення бюджетного вирівнювання та зростання залежності громад від державної підтримки.

Таблиця 2.8

Динаміка частки базової дотації у міжбюджетних трансфертах місцевих бюджетів України у 2022-2025 роках

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік (січень– жовтень)	Абс. відх. 2024– 2022	Відн. відх. 2024– 2022, %
Базова дотація, млн. грн.	16 297,18	28 958,12	21 117,71	39 723,95	4 820,53	29,58
Міжбюджетні трансферти, млн. грн.	136 753,76	177 385,20	187 932,44	161 616,82	51 178,68	37,43
Частка базової дотації у трансфертах, %	11,92	16,33	11,24	24,58	-0,68	-5,70

Джерело: [25]

У 2024 році вона скоротилася до 11,24% на тлі зростання загального обсягу трансфертів, що вказує на зміну структури допомоги або певне зміцнення власної дохідної бази. Водночас за січень–жовтень 2025 року частка базової дотації різко зросла до 24,58%, що підкреслює підвищену потребу територіальних громад у дотаційній підтримці та збереження вразливості фінансової стійкості місцевих бюджетів.

Комплексне дослідження фінансової стійкості місцевих бюджетів України у 2022–2024 роках на основі розрахунку системи коефіцієнтів та інтегрального показника [13; 14] дає змогу всебічно охарактеризувати поточний стан місцевих фінансів, оцінити ступінь їх збалансованості, самостійності й результативності, а також виявити основні тенденції та ризики.

У цьому контексті таблиця 2.9 містить узагальнені вихідні показники, необхідні для подальшого розрахунку фінансових коефіцієнтів та формування комплексної оцінки фінансової стійкості, самостійності та ефективності місцевих бюджетів України, а також інтегрального показника. Наведені дані відображають

динаміку доходів і видатків, структуру податкових та неподаткових надходжень, обсяг власних доходів, місцевих податків та міжбюджетних трансфертів, що дозволяє оцінити рівень фінансової автономії та здатність громад самостійно формувати дохідну базу.

Таблиця 2.9

**Вихідні дані для розрахунку фінансових коефіцієнтів місцевих бюджетів
України за 2022–2025 роки**

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік (січ.-жовт.)
Доходи, млн. грн.	555 097,09	652 609,12	679 530,85	615 861,80
Податкові доходи, млн. грн.	393 460,65	434 540,93	441 094,15	413 577,96
Неподаткові доходи, млн. грн.	22 041,14	36 511,37	43 603,70	33 878,21
Видатки, млн. грн.	484 295,20	646 822,58	671 798,07	563 428,95
Місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з ПКУ, млн. грн.	84 305,08	100 008,77	119 814,30	115 135,06
Власні доходи, млн. грн.	417 777,78	474 674,19	489 552,74	452 199,04
Міжбюджетні трансферти, млн. грн.	136 753,76	177 385,20	187 932,44	161 616,82
Середньорічна чисельність населення, тис. осіб	34 500	34 000	33 300	32 900

Джерело: [25; 26; 28; 29]

Включення до таблиці показника середньорічної чисельності населення створює основу для подальших розрахунків відносних і питомих показників, зокрема доходів і видатків на одну особу, що є важливим для порівняльного аналізу фінансової забезпеченості територій. Сукупність цих показників забезпечує методичну цілісність подальших аналітичних розрахунків і дозволяє сформувані обґрунтовані висновки щодо рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів у досліджуваному періоді.

Аналіз табл. 2.10 показує, що фінансова збалансованість місцевих бюджетів здебільшого відповідає нормативам: коефіцієнт бюджетного покриття залишався вище одиниці (1,009–1,146), коефіцієнт стійкості бюджету був нижче 0,3 (0,246–0,277), а частка видатків, покриваних трансфертами, трималася в межах 0,274–0,287. Водночас коефіцієнт загальної податкової стійкості перевищував рекомендований діапазон у 2022–2025 роках (0,649–0,709), що свідчить про значну

залежність від податкових доходів.

Таблиця 2.10

Комплексна оцінка фінансової стійкості, самостійності та ефективності місцевих бюджетів України у 2022–2025 роках за ключовими коефіцієнтами

Блок аналізу	Ключовий показник	Рекомендоване значення	Рік			
			2022	2023	2024	2025 (січ.-жовт.)
Аналіз фінансової збалансованості	Коеф. бюджетного покриття	↑	1,146	1,009	1,012	1,093
	Коеф. стійкості бюджету	<0,30	0,246	0,272	0,277	0,262
	Коеф. загальної податкової стійкості	≥ 0,2-0,5	0,709	0,666	0,649	0,672
	Коеф. покриття видатків трансфертами	<0,3	0,282	0,274	0,280	0,287
Аналіз фінансової самостійності	Коеф. бюджетної залежності	≤ 0,10	0,198	0,214	0,217	0,208
	Коеф. місцевого оподаткування	≥ 0,2	0,202	0,211	0,245	0,255
	Коеф. податкової самостійності	≥0,3	0,709	0,666	0,649	0,672
	Коеф. стійкості дохідної бази	≥ 0,6	0,749	0,722	0,713	0,727
Аналіз результативності та ефективності бюджету	Коеф. дефіцитності місцевого бюджету	↑	0,146	0,009	0,012	0,093
	Коеф. результативності бюджету (грн./ос.)	↑	16,090	19,194	20,406	18,719
	Коеф. забезпеченості населення (грн./ос.)	↑	14,038	19,024	20,174	17,126
	Частка неподаткових доходів у структурі доходів	≥1	2,877	2,450	2,347	2,559

Щодо самостійності (табл. 2.10), коефіцієнт місцевого оподаткування перевищував норматив 0,2 (0,202–0,255), однак коефіцієнт бюджетної залежності залишався трохи вищим за рекомендовані 0,1 (0,198–0,217), що вказує на часткову залежність від державних трансфертів. Коефіцієнти податкової самостійності та стійкості дохідної бази відповідали нормі, демонструючи здатність місцевих бюджетів підтримувати фінансову стабільність.

Розгляд результативності та ефективності (табл. 2.10) показує, що дефіцитність була низькою у 2023–2024 роках (0,009–0,012) і піросла до 0,093 у

2025 році, а коефіцієнти результативності та забезпеченості населення коливалися в межах 16 090–20 406 грн/особа, з незначним зниженням у 2025 році (18 719 та 17 126 грн відповідно). Частка неподаткових доходів залишалася стабільно високою (2,347–2,877%), що підкреслює ефективність диверсифікації джерел фінансування.

Таблиця 2.11 показує оцінку фінансової стійкості з урахуванням значущості ключових показників місцеві бюджети України у 2022–2025 роках:

Таблиця 2.11

Значення стандартизованих показників з урахуванням їх значущості місцевих бюджетів України за 2022–2025 роки

Блок аналізу	Ключовий показник	Значущість показника	Рік			
			2022	2023	2024	2025 (січ.-жовт.)
Аналіз фінансової збалансованості	Коеф. бюджетного покриття	0,31	0,355	0,313	0,314	0,339
	Коеф. стійкості бюджету	0,23	0,057	0,063	0,064	0,060
	Коеф. загальної податкової стійкості	0,21	0,149	0,140	0,136	0,141
	Коеф. покриття видатків трансфертами	0,25	0,071	0,069	0,070	0,072
Аналіз фінансової самостійності	Коеф. бюджетної залежності	0,3	0,059	0,064	0,065	0,062
	Коеф. місцевого оподаткування	0,24	0,048	0,051	0,059	0,061
	Коеф. податкової самостійності	0,25	0,177	0,166	0,162	0,168
	Коеф. стійкості доходної бази	0,21	0,157	0,152	0,150	0,153
Аналіз результативності та ефективності бюджету	Коеф. дефіцитності місцевого бюджету	0,29	0,042	0,003	0,003	0,027
	Коеф. результативності бюджету (грн./ос.)	0,22	3,540	4,223	4,489	4,118
	Коеф. забезпеченості населення (грн./ос.)	0,22	3,088	4,185	4,438	3,768
	Частка неподаткових доходів у структурі доходів	0,27	0,777	0,661	0,634	0,691

На рисунку 2.3 представлена комплексна оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів за блоками: збалансованість, самостійність і результативність. Інтегральний показник фінансової стійкості місцевих бюджетів України у 2022–2025 роках має чітку тенденцію до зростання, досягаючи значень 8,521 у 2022 році, 10,089 у 2023 році та 10,584 у 2024 році, з невеликим зниженням до 9,660 у січні–

жовтні 2025 року. Це свідчить про стабільне покращення фінансової збалансованості, самостійності та результативності бюджетів на рівні територіальних громад.

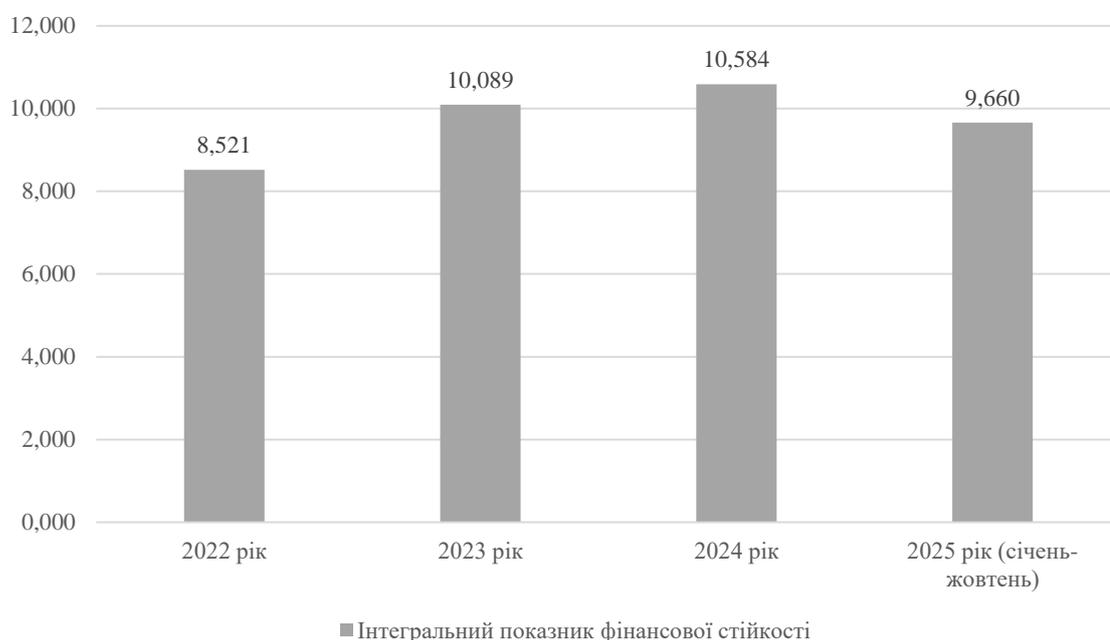

Рис. 2.3. Динаміка інтегрального показника фінансової стійкості місцевих бюджетів України за 2022-2025 роки

Аналіз рисунку 2.3 демонструє, що найбільш помітне зростання інтегрального показника у 2023–2024 роках відображає ефективні заходи з мобілізації доходів, оптимізації видатків і контролю дефіциту, а також позитивну динаміку показників забезпеченості населення. Незважаючи на певну залежність від міжбюджетних трансфертів та нерівномірність розвитку окремих територій, рівень інтегрального показника перевищує нормативний діапазон 0,7–0,8, що вказує на загалом стійкий фінансовий стан місцевих бюджетів.

Місцеві бюджети України у 2022–2025 роках демонструють стійкість і розвинену здатність до самостійного функціонування. Загальний висновок щодо фінансової стійкості вказує на поступове зміцнення бюджетної системи на місцевому рівні: високий рівень збалансованості доходів і видатків, низький рівень дефіциту, зростання власних доходів і покращення індикаторів результативності забезпечують передумови для більш самостійного та відповідального управління

ресурсами територіальних громад, що створює базу для подальшого оптимального розвитку фінансової автономії та підвищення ефективності місцевих бюджетів навіть в умовах економічної нестабільності та воєнних викликів.

2.3. Аналіз показників виконання та фінансової стійкості бюджету Дніпропетровської області

Для комплексної оцінки фінансового стану регіону необхідним є аналіз ключових бюджетних індикаторів виконання та стійкості. Дана робота досліджує динаміку та структуру доходів бюджету Дніпропетровської області, що дозволяє виявити основні тенденції та потенційні ризики в умовах сучасних економічних викликів.

Аналіз динаміки доходів обласного бюджету Дніпропетровської області за даними таблиці 2.12 засвідчує, що загальне зростання доходів у 2022–2024 роках має переважно компенсаторний характер.

Таблиця 2.12

Динаміка загальних доходів обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022-2024 роки

Вид доходів	Виконано за звітний період (рік), млн. грн.			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	23/22	24/23	23/22	24/23
Податкові надходження	8 912,70	8 557,58	9 122,51	-355,12	564,93	-3,98	6,60
Неподаткові надходження	647,50	880,79	901,44	233,29	20,64	36,03	2,34
Доходи від операцій з капіталом	0,01	2,06	0,20	2,05	-1,86	17635,42	-90,36
Офіційні трансферти	2 871,75	3 448,27	3 573,20	576,53	124,93	20,08	3,62
Разом	12 431,96	12 888,71	13 597,35	456,75	708,64	3,67	5,50

Джерело: складено на основі казначейських звітів (Додатки Б-Г); [30]

Попри збільшення загального обсягу доходів на 1 165,39 млн грн за аналізований період, ключове джерело фінансової автономії – податкові

надходження – у 2023 році скоротилося на 355,12 млн грн або на 3,98%. Це означає, що приріст сукупних доходів у 2023 році на 456,75 млн грн був забезпечений не за рахунок розширення податкової бази, а через перерозподіл ресурсів та зростання зовнішньої підтримки. Податкові надходження зросли на 564,93 млн грн (6,60%), що перевищує темпи зростання загальних доходів і вказує на пожвавлення економічної активності. Водночас офіційні трансферти залишилися значним джерелом наповнення бюджету, забезпечивши додатково 124,93 млн грн.

Таким чином, позитивна динаміка 2024 року сформувалася в умовах поєднання внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування, що свідчить про збереження вразливості бюджетної системи області до макроекономічних та фіскальних ризиків і підтверджує необхідність посилення ролі власних доходів у середньостроковій перспективі.

Аналіз структури доходів обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022–2024 роки (табл. 2.13) показує зміни у пропорціях основних джерел фінансування.

Таблиця 2.13

Структура загальних доходів обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022-2024 роки

Вид доходів	Частки за звітний період (рік), %			Абсолютне відхилення, %	
	2022	2023	2024	23/22	24/23
Податкові надходження	71,69	66,40	67,09	-5,30	0,69
Неподаткові надходження	5,21	6,83	6,63	1,63	-0,20
Власні надходження	0,00	0,02	0,00	0,02	-0,01
Офіційні трансферти	23,10	26,75	26,28	3,65	-0,48
Разом доходів	100,00	100,00	100,00	x	x

Джерело: складено на основі казначейських звітів (Додатки Б-Г); [30]

Частка податкових надходжень зменшилася з 71,69 % у 2022 році до 66,40 % у 2023 році, що підтверджує залежність бюджету від зовнішніх джерел фінансування. У 2024 році частка податків дещо відновилася до 67,09 %, але залишалася нижчою за базовий рівень, що вказує на неповне відновлення економічної активності. Офіційні трансферти навпаки зросли з 23,10 % у 2022 році до 26,75 % у 2023 році і залишилися високими у 2024 році на рівні 26,28 %. Це

підкреслює важливу роль державної підтримки у забезпеченні стабільного функціонування бюджету та компенсаторного механізму у періоди зниження власних надходжень. Неподаткові доходи зросли з 5,21 % до 6,83 % у 2023 році та незначно знизилися до 6,63 % у 2024 році, що демонструє помірне збільшення додаткових джерел наповнення бюджету.

Отримані результати дають підстави стверджувати, що бюджет зберіг здатність адаптуватися до кризових умов, однак його стійкість значною мірою забезпечувалася зовнішньою підтримкою, що потребує подальшого моніторингу у наступних бюджетних періодах.

Аналіз даних таблиці 2.14 демонструє загальне зростання видатків обласного бюджету у 2023 році на 2 365,04 млн грн (+20,43 %) порівняно з 2022 роком, що свідчить про активізацію бюджетних витрат та підтримку пріоритетних сфер економіки та соціальної сфери.

Таблиця 2.14

Динаміка загальних видатків обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022-2024 роки

Вид видатків	Виконано за звітний період (рік), млн. грн.			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	23/22	24/23	23/22	24/23
1	2	3	4	5	6	7	8
Загальнодержавні функції	1 746,11	3 448,99	4 551,22	1 702,88	1 102,23	97,54	31,96
Громадський порядок, безпека та судова влада	119,89	145,38	1,94	25,49	-143,44	21,26	-98,66
Економічна діяльність	4 013,30	3 953,65	1 902,94	-59,65	-2 050,71	-1,49	-51,88
Охорона навколишнього природного середовища	7,29	104,50	0,34	97,21	-104,16	1 334,21	-99,67
Житлово-комунальне господарство	0,60	175,32	153,64	174,72	-21,68	29 120,00	-12,36
Охорона здоров'я	1 443,14	1 529,41	1 333,12	86,27	-196,29	5,98	-12,84

Продовження таблиці 2.14

1	2	3	4	5	6	7	8
Духовний та фізичний розвиток	402,69	430,23	470,55	27,54	40,32	6,84	9,38
Освіта	3 153,90	3 330,05	3 908,32	176,15	578,27	5,59	17,36
Соціальний захист та соціальне забезпечення	688,77	823,20	939,68	134,43	116,48	19,51	14,15
Разом	11 575,68	13 940,72	13 330,18	2 365,04	-610,54	20,43	-4,38

Джерело: складено на основі казначейських звітів (Додатки Б-Г); [31]

Серед позитивних тенденцій виділяються значне збільшення фінансування загальнодержавних функцій (+1 702,88 млн грн, +97,54 %) та стабільне зростання освітніх видатків (+176,15 млн грн, +5,59 %), що підкреслює прагнення регіону підтримувати базові соціальні послуги та державні інституції. Водночас негативним фактором є скорочення витрат на економічну діяльність (-59,65 млн грн, -1,49 %), що у 2024 році посилюється різким падінням на 2 050,71 млн грн (-51,88 %), що може свідчити про нестабільність фінансування інфраструктурних проектів та економічних програм.

У 2024 році загальні видатки зменшилися на 610,54 млн грн (-4,38 %), що негативно вплинуло на фінансову стабільність бюджету в окремих напрямках. Позитивною є тенденція нарощування соціального захисту та соціального забезпечення (+116,48 млн грн, +14,15 %) та освіти (+578,27 млн грн, +17,36 %), що підкреслює пріоритетність соціально орієнтованих програм у бюджетній політиці області. Негативними залишаються видатки на охорону здоров'я, які скоротилися на 196,29 млн грн (-12,84 %), що може бути наслідком завершення окремих медичних програм або перерозподілу коштів на інші напрямки. Також нестабільним є фінансування окремих малих секторів, таких як транспорт і дорожнє господарство, де відбуваються різкі коливання, що відображає нестійкість інфраструктурних витрат.

Аналіз структури видатків (таблиця 2.15) показує зміни пріоритетів бюджету. Позитивною є тенденція збільшення частки загальнодержавних функцій із 15,08 %

у 2022 році до 34,14 % у 2024 році та відновлення частки освітніх видатків до 29,30 %, що свідчить про підтримку державних програм і соціально значущих сфер. Негативним є скорочення частки видатків на економічну діяльність із 34,67 % до 14,27 %, що може обмежувати розвиток регіональної інфраструктури та економіки.

Таблиця 2.15

Структура загальних видатків обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022-2024 роки

Вид видатків	Частки за звітний період (рік), %			Абсолютне відхилення, %	
	2022	2023	2024	23/22	24/23
Загальнодержавні функції	15,08	24,74	34,14	9,66	9,40
Громадський порядок, безпека та судова влада	1,04	1,04	0,01	0,00	-1,03
Економічна діяльність	34,67	28,36	14,27	-6,31	-14,09
Охорона навколишнього природного середовища	0,06	0,75	0,00	0,69	-0,75
Житлово-комунальне господарство	0,01	1,26	1,15	1,25	-0,11
Охорона здоров'я	12,47	10,97	9,99	-1,50	-0,98
Духовний та фізичний розвиток	3,48	3,09	3,53	-0,39	0,44
Освіта	27,25	23,89	29,30	-3,36	5,41
Соціальний захист та соціальне забезпечення	5,95	5,90	7,05	-0,05	1,15
Разом	100,00	100,00	100,00	x	x

Джерело: складено на основі казначейських звітів (Додатки Б-Г); [31]

Позитивно, що зростають витрати на соціальний захист (до 7,05 %) та духовний і фізичний розвиток (3,53 %), що відображає увагу до соціальної та культурної сфери. Водночас низьке фінансування охорони навколишнього середовища та житлово-комунального господарства підкреслює ризики недостатнього розвитку інфраструктури та екологічних програм. Загалом структура видатків демонструє акцент на соціальні та державні функції, але одночасно виявляє слабкі місця в економічних та інфраструктурних напрямках.

Бюджет Дніпропетровської області у 2022–2024 роках був вимушений адаптуватися до швидкозмінних умов, що проявилось у перерозподілі коштів між галузями, посиленні ролі трансфертів та коригуванні інвестиційних програм. Отримані результати підкреслюють складність управління видатками в умовах невизначеності та важливість стратегічного планування для забезпечення

стабільності регіональних фінансів.

Відстеження змін у виконанні бюджету також дозволяє судити про якість бюджетного планування, контроль за освоєнням коштів і здатність органів влади підтримувати соціально-економічну стабільність регіону у складних умовах.

Аналізуючи виконання обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022–2024 роки (рис. 2.4), можна відзначити позитивну динаміку виконання доходної частини.

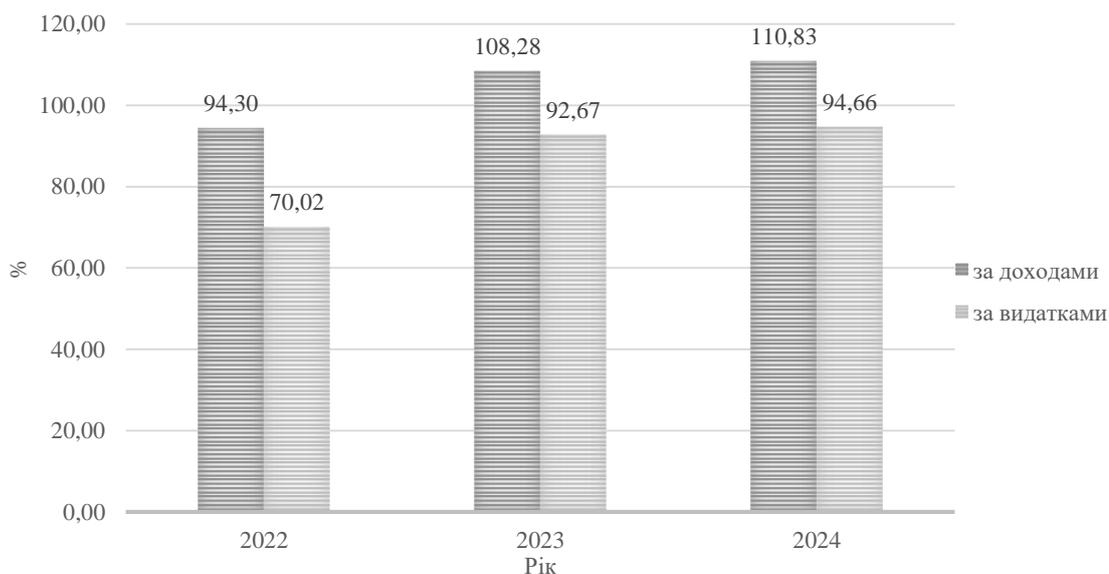

Рис. 2.4. Виконання обласного бюджету Дніпропетровської області за доходами та видатками за 2022-2024 роки, % [30; 31]

Так, у 2022 році виконання доходів становило 94,3 % від плану, у 2023 році зросло до 108,28 %, а у 2024 році перевищило планові показники й досягло 110,83 %. Це свідчить про ефективну роботу з мобілізації доходів, покращення адміністрування місцевих податків та зборів, а також про зростання власних доходів обласного бюджету.

Щодо видатків, у 2022 році виконання становило лише 70,02 %, що відображало обережну політику використання коштів у складних економічних умовах. У 2023–2024 роках виконання видатків суттєво покращилося, досягнувши 92,67 % та 94,66 % відповідно, що свідчить про більш ефективне планування і розподіл бюджетних ресурсів, збереження фінансової дисципліни та поступове наближення до повного використання затвердженого бюджету без ризику

перевитрат.

Загалом, відзначається стабільна тенденція до підвищення ефективності виконання бюджету, що створює умови для раціонального використання фінансових ресурсів та підтримки соціально-економічного розвитку області.

Аналіз динаміки профіциту/дефіциту обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022–2024 роки (табл. 2.16) показує значні коливання фінансового стану.

Таблиця 2.16

Динаміка профіциту/дефіциту обласного бюджету Дніпропетровської області за доходами та видатками за 2022-2024 роки

Вид видатків	Виконано за звітний період (рік), млн. грн.			Абсолютне відхилення, млн. грн.		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	23/22	24/23	23/22	24/23
Доходи	12 431,96	12 888,71	13 597,35	456,75	708,64	3,67	5,50
Видатки	11 575,68	13 940,72	13 330,18	2 365,04	-610,54	20,43	-4,38
Кредитування	0,70	1,06	1,70	0,36	0,64	51,43	60,38
Профіцит/ дефіцит	856,58	-1 053,07	265,47	-1 909,65	1 318,54	-222,95	125,2 2

Джерело: складено на основі казначейських звітів (Додатки Б-Г); [30-32]

У 2022 році бюджет мав профіцит 856,58 млн грн, однак у 2023 році через різке зростання видатків на 2 365,04 млн грн і помірне збільшення доходів на 456,75 млн грн виник дефіцит 1 053,07 млн грн. У 2024 році вдалося відновити профіцит до 265,47 млн грн завдяки зростанню доходів і оптимізації видатків. Такі коливання свідчать про високу залежність бюджету від міжбюджетних трансфертів і потребу зміцнення власних доходів для забезпечення стабільності та фінансової стійкості регіону.

Аналіз фінансової стійкості, самостійності та ефективності обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022–2024 роки (табл. 2.17) показує змішані тенденції. Коефіцієнт бюджетного покриття знизився у 2023 році до 0,925, що свідчить про тимчасове перевищення видатків над доходами, проте у 2024 році відновився до 1,020. Коефіцієнт стійкості бюджету залишався у межах рекомендованого значення (<0,30), а загальна податкова стійкість, хоч і дещо знизилася у 2023 році до 0,664, у 2024 році підвищилася до 0,671, що свідчить про

відносну стабільність податкової бази. Коефіцієнт покриття видатків трансфертами зріс до 0,268, що свідчить про посилення залежності від державної фінансової підтримки, однак він не перевищує критичного порогу.

Таблиця 2.17

**Комплексна оцінка фінансової стійкості, самостійності та ефективності
обласного бюджету Дніпропетровської області у 2022-2024 роках за
ключовими коефіцієнтами**

Блок аналізу	Ключовий показник	Рекомендоване значення	Рік		
			2022	2023	2024
Аналіз фінансової збалансованості	Коеф. бюджетного покриття	↑	1,074	0,925	1,020
	Коеф. стійкості бюджету	<0,30	0,231	0,268	0,263
	Коеф. загальної податкової стійкості	≥ 0,2-0,5	0,717	0,664	0,671
	Коеф. покриття видатків трансфертами	<0,3	0,248	0,247	0,268
Аналіз фінансової самостійності	Коеф. бюджетної залежності	≤ 0,10	0,188	0,211	0,208
	Коеф. місцевого оподаткування	≥ 0,2	0,000	0,000	0,000
	Коеф. податкової самостійності	≥0,3	0,717	0,664	0,671
	Коеф. стійкості доходної бази	≥ 0,6	0,769	0,732	0,737
Аналіз результативності та ефективності бюджету	Коеф. дефіцитності місцевого бюджету	↑	0,074	-0,075	0,020
	Коеф. результативності бюджету (грн./ос.)	↑	4,015	4,162	4,391
	Коеф. забезпеченості населення (грн./ос.)	↑	3,738	4,502	4,305
	Частка неподаткових доходів у структурі доходів	≥1	3,104	2,482	2,553

Водночас результати аналізу вказують на обмежену фінансову самостійність обласного бюджету та збереження залежності від міжбюджетних трансфертів, що підтверджується зростанням коефіцієнта покриття видатків трансфертами до 0,268 у 2024 році. Незважаючи на позитивну динаміку показників результативності та забезпеченості населення бюджетними ресурсами на одну особу, їх зростання значною мірою зумовлене перерозподільними механізмами та підтримкою з боку держави. Під час розрахунку коефіцієнтів результативності бюджету та забезпеченості населення (для 2022–2024 років було використано показник чисельності наявного населення станом на 1 січня 2022 року в обсязі 3 096,5 тис. осіб [33; 34], що пояснюється відсутністю офіційно оновлених і зіставних

статистичних даних у наступні роки через воєнний стан та масштабні міграційні процеси.

Таблиця 2.18 відображає результати стандартизації та зважування ключових показників фінансової стійкості обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022–2024 роки, що є необхідним і методично обґрунтованим етапом для подальшого розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості. Застосування стандартизованих значень дало змогу нівелювати вплив різної розмірності, економічної природи та діапазонів варіації показників, забезпечивши їх коректну порівнянність як у часовому розрізі, так і між окремими блоками аналізу. Водночас використання коефіцієнтів значущості дозволяє врахувати відносну важливість кожного індикатора для фінансової збалансованості, самостійності та результативності бюджету, що підвищує аналітичну достовірність узагальненої оцінки та забезпечує формування інтегрального показника на основі реального впливу окремих фінансових параметрів на стійкість обласного бюджету в умовах воєнних та післявоєнних трансформацій.

Таблиця 2.18

Значення стандартизованих показників з урахуванням їх значущості обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022-2024 роки

Блок аналізу	Ключовий показник	Значущість показника	Рік		
			2022	2023	2024
Аналіз фінансової збалансованості	Коеф. бюджетного покриття	0,31	0,333	0,287	0,316
	Коеф. стійкості бюджету	0,23	0,053	0,062	0,060
	Коеф. загальної податкової стійкості	0,21	0,151	0,139	0,141
	Коеф. покриття видатків трансфертами	0,25	0,062	0,062	0,067
Аналіз фінансової самостійності	Коеф. бюджетної залежності	0,3	0,056	0,063	0,062
	Коеф. місцевого оподаткування	0,24	0,000	0,000	0,000
	Коеф. податкової самостійності	0,25	0,179	0,166	0,168
	Коеф. стійкості доходної бази	0,21	0,161	0,154	0,155
Аналіз результативності та ефективності бюджету	Коеф. дефіцитності місцевого бюджету	0,29	0,021	-0,022	0,006
	Коеф. результативності бюджету (грн./ос.)	0,22	0,883	0,916	0,966
	Коеф. забезпеченості населення (грн./ос.)	0,22	0,822	0,990	0,947
	Частка неподаткових доходів у структурі доходів	0,27	0,838	0,670	0,689

Аналіз динаміки інтегрального показника фінансової стійкості обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022–2024 роки (рис. 2.6) свідчить про загальну стабільність та помірне зростання фінансової стійкості. У 2022 році інтегральний показник становив 3,561, у 2023 році трохи знизився до 3,487, що відображає тимчасове зниження збалансованості та підвищення дефіцитності бюджету, а у 2024 році показник підвищився до 3,578, демонструючи відновлення стабільності і зростання результативності фінансового управління. Незважаючи на незначні коливання, бюджет зберігає достатній рівень фінансової стійкості завдяки контрольованим видаткам та зростанню доходної бази.

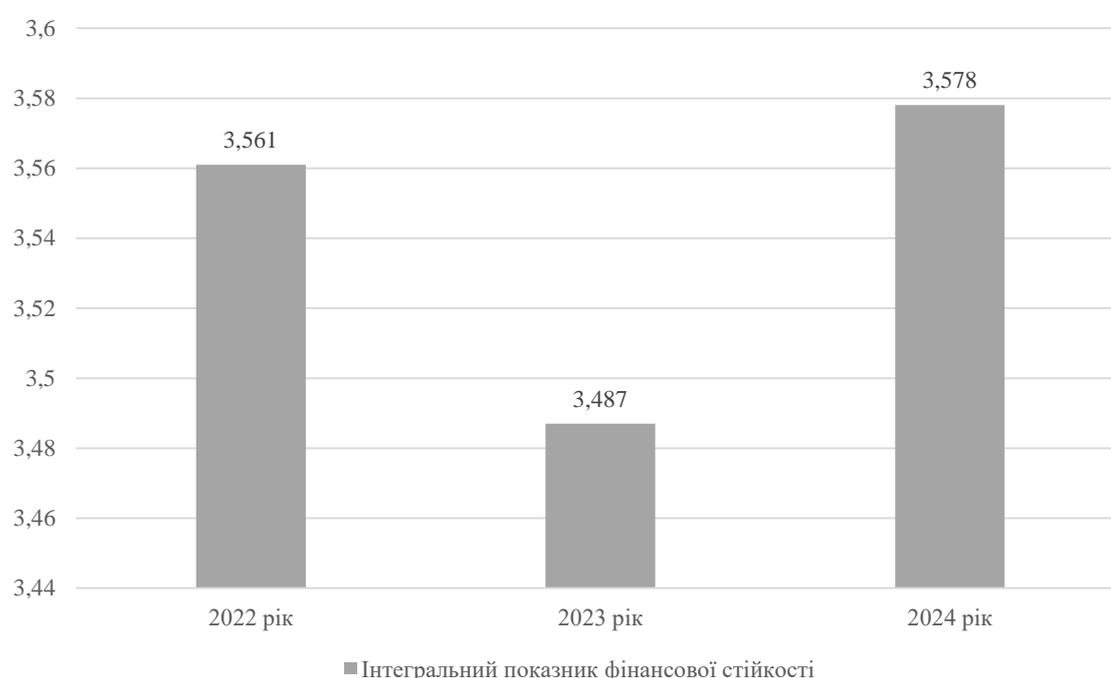

Рис. 2.6. Динаміка інтегрального показника фінансової стійкості обласного бюджету Дніпропетровської області за 2022-2024 роки

Таким чином, бюджет Дніпропетровської області у 2022-2024 роках підтверджує свою життєздатність та гнучкість. Ефективне виконання доходної частини (перевиконання плану) та контрольована видаткова політика дозволили подолати дефіцит 2023 року, забезпечити профіцит у 2024 році та підвищити інтегральний показник фінансової стійкості. Ключові коефіцієнти свідчать про збереження загальної збалансованості. Загалом, обласний бюджет області демонструє помірну стабільність, ефективне використання ресурсів та поступове

зростання фінансової самостійності. Інтегральний показник перебуває на достатньому рівні для забезпечення стабільного функціонування бюджетної системи, підтримки соціальних та економічних програм, а також створює передумови для посилення автономії та відповідального фінансового управління на місцевому рівні.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

3.1. Основні проблеми та виклики фінансової стійкості місцевих бюджетів України

Фінансова стійкість місцевих бюджетів України в умовах затяжної війни й нестабільного макроекономічного середовища зазнає серйозних викликів, що істотно ускладнюють реалізацію повноважень органів місцевого самоврядування. Сьогодні місцеві бюджети виступають ключовим інструментом реалізації не лише соціальної, але й оборонної функції держави на територіальному рівні. Водночас вони опинилися у фінансово вразливому стані через зниження дохідної бази, зростання зобов'язань та обмеженість у використанні інструментів фінансового маневру. У зв'язку з цим актуалізується необхідність системного дослідження ключових проблем, які дестабілізують бюджетну систему на місцевому рівні, з метою пошуку реалістичних інструментів їх вирішення.

На основі проведеного аналізу місцевих бюджетів України можна виділити кілька ключових проблем, що можуть загрожують довгостроковій фінансовій стійкості місцевих бюджетів:

1. Залежність від зовнішнього фінансування та нестабільність доходів. Хоча загальні доходи бюджетів зростають, їх структура викликає занепокоєння. Зберігається висока залежність від міжбюджетних трансфертів, частка яких у доходах сягає понад 26%. Обсяги цієї допомоги, особливо базової дотації, можуть різко коливатися від року до року, що робить фінансове планування громад непередбачуваним. Власні податкові надходження зростають, але їх частка загалом знижується, що не дозволяє повністю покладатися на внутрішні ресурси.

2. Структурний перекис у видатках на користь поточних соціальних витрат. Бюджетні видатки зростають швидше за доходи. Це зростання обумовлене в першу чергу витратами на освіту, соціальний захист та інші соціальні потреби, що є

пріоритетом під час війни та кризи. Однак це відбувається за рахунок скорочення інвестицій у економічну діяльність та розвиток інфраструктури, як це видно на прикладі Дніпропетровської області. Такий перерозподіл загрожує довгостроковому економічному потенціалу регіонів.

3. Вплив зовнішніх шоків: війна та інфляція. Воєнний стан створив два тиски на бюджети: пряме збільшення витрат на соціальну підтримку населення та відновлення, і одночасне непряме зниження частини власних доходів через руйнування бізнесу. Інфляція призводить до автоматичного зростання номінальних обсягів як доходів, так і видатків, що може створювати ілюзію фінансового оздоровлення, приховуючи реальні проблеми.

4. Необхідність посилення власної фінансової бази громад. Поточна модель наповнення бюджетів, що сильно залежить від трансфертів, не є стійкою. Для забезпечення реальної автономії та стійкості громадам потрібно активізувати роботу з мобілізації власних доходів. Це включає розвиток місцевих податків і зборів, підвищення ефективності використання комунального майна та залучення інвестицій, навіть в обмежених воєнних умовах.

Отже, головний виклик полягає в тому, щоб знайти баланс між негайним фінансуванням соціальних потреб у кризовий час і стратегічними інвестиціями у власну економічну базу, яка забезпечить стабільні доходи та розвиток громад у майбутньому.

На додаток до вже виявлених викликів, в умовах воєнного стану ключовою проблемою вважається недостатній розвиток ринку місцевих запозичень. Органи місцевого самоврядування мають суттєві обмеження у доступі до зовнішніх джерел фінансування, зокрема через законодавчі бар'єри, вимоги до обсягу запозичень, а також низький інституційний рівень кредитного рейтингування муніципалітетів. Це обмежує можливості фінансування капітальних інвестицій, реалізації інфраструктурних проєктів і модернізації соціальної інфраструктури, що особливо критично в умовах післякризового відновлення.

Іншою серйозною проблемою є низький рівень фінансової автономії місцевих громад [35]. Незважаючи на офіційно задекларовану децентралізацію,

фактична структура бюджетних відносин залишається централізованою. Основні дохідні джерела контролюються на рівні державного бюджету, тоді як місцеві органи влади мають обмежені повноваження щодо встановлення ставок, звільнень та зборів. До того ж, недосконалість бюджетного планування, низька якість прогнозів та слабкий контроль за видатками лише посилюють бюджетну залежність від трансфертів з державного бюджету.

Суттєвий виклик становить нестабільність дохідної бази місцевих бюджетів. Зниження податкових надходжень у громадах, які перебувають поблизу або безпосередньо в зоні бойових дій, призвело до серйозної диференціації ресурсного забезпечення між регіонами. У багатьох випадках спостерігається зростання асиметрії у фінансуванні базових послуг, що призводить до зниження якості публічного сервісу на місцях.

На основі ідентифікованих ключових проблем можливо сформулювати такі систематизовані виклики у табл. 3.1:

Таблиця 3.1

Основні виклики фінансової стійкості місцевих бюджетів України

№	Проблема	Суть виклику	Наслідки для фінансової стійкості
1	2	3	4
1	Недостатній розвиток ринку місцевих запозичень	Обмежений доступ до довгострокових кредитних ресурсів через законодавчі бар'єри, слабкий ринок муніципальних облігацій та низькі кредитні рейтинги.	Неможливість фінансування капітальних інвестицій та інфраструктурних проєктів, накопичення інфраструктурного боргу, залежність від нерегулярних трансфертів для відновлення.
2	Низька реальна фінансова автономія громад	Централізований контроль над основними податковими джерелами, обмежені повноваження ОМС щодо місцевих податків.	Підвищена залежність від міжбюджетних трансфертів, втрата гнучкості в адаптації бюджетної політики до місцевих умов, неефективне використання коштів.
3	Криза доходів та територіальна асиметрія	Різке падіння місцевих податків у громадах, постраждалих від війни, на тлі зростання соціальних та відновлювальних витрат.	Диференціація ресурсного забезпечення регіонів, нерівний доступ населення до базових послуг, неможливість подолання наслідків війни власними силами.
4	Фінансування нових воєнних витрат	Необхідність покриття непередбачених витрат на цивільний захист, допомогу ВПО та військовим при скороченні звичайних доходів.	Скорочення фінансування інших пріоритетних програм, нарощування кредиторської заборгованості, приховані ризики ліквідності.

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
5	Слабкі внутрішні джерела економічного зростання	Низький рівень розвитку місцевого підприємництва, відсутність ефективних інструментів його стимулювання, висока залежність від окремих бюджетоутворюючих підприємств.	Обмежений потенціал для нарощування власної податкової бази, вразливість доходів до зовнішніх шоків, неможливість формування стійкої фіскальної моделі.

Джерело: [35]

Ситуація ускладнюється ще й тим, що територіальні громади змушені оперативнo реагувати на нові потреби, зумовлені війною: забезпечення житлом ВПО (внутрішньо переміщені особи), підтримка системи охорони здоров'я, соціальна допомога військовим та їхнім родинам. У більшості випадків ці функції реалізуються в умовах значного скорочення звичних джерел доходів, що зумовлює дефіцит бюджету та необхідність скорочення навіть життєво необхідних витрат.

Крім того, низький рівень податкової культури, слабкий розвиток внутрішньої економічної бази громад і відсутність інструментів стимулювання підприємництва на місцях знижують потенціал росту власних доходів. Це особливо помітно в сільських громадах і територіях, що зазнали втрат через війну.

Таким чином, фінансова стійкість місцевих бюджетів сьогодні під загрозою через поєднання воєнних наслідків, довоєнних системних вад та дефіциту інституційної спроможності на місцях. Подолання цих викликів вимагає не поодиноких заходів, а комплексного переосмислення моделі міжбюджетних відносин та внутрішнього бюджетного менеджменту. Наявність прогресивних методологічних документів (наприклад, наказ Мінфіну щодо середньострокового бюджетного планування [36]) є необхідною, але недостатньою умовою. Ключовим залишається їхня реальна інтеграція зі стратегіями розвитку та перехід від формального виконання до створення робочих інструментів управління.

Отже, головний виклик полягає в тому, щоб знайти баланс між негайним фінансуванням соціальних потреб у кризовий час і стратегічними інвестиціями у власну економічну базу та інституційний потенціал, які забезпечать стабільні доходи та розвиток громад у майбутньому, що неможливо без синхронних

змін: посилення реальної фіскальної автономії громад (шляхом перегляду їхніх податкових повноважень і принципів трансфертного вирівнювання) та системного підвищення їхньої управлінської спроможності для ефективного використання наявних і майбутніх ресурсів.

3.2. Перспективи підвищення фінансової стійкості місцевих бюджетів України

Фінансова стійкість місцевих бюджетів України виступає одним із ключових чинників забезпечення належного функціонування територіальних громад у надзвичайно складних умовах війни. Після початку повномасштабного вторгнення органи місцевого самоврядування опинилися в ситуації багатовекторних викликів, що впливають на всі елементи бюджетного процесу: від формування доходів до пріоритезації видатків. Обмеження економічної активності, втрати бюджетотворчих підприємств, значна міграція населення та зростання гуманітарних потреб кардинально трансформували бюджетну політику на місцях.

Попри ці обставини, місцеві бюджети залишаються опорним елементом у системі державних фінансів, оскільки забезпечують безперервність надання базових послуг, утримання соціальної інфраструктури та фінансування заходів оборонного характеру. Актуалізується необхідність формування стратегічного бачення зміцнення фінансової спроможності громад, а також переосмислення підходів до організації міжбюджетних відносин і розбудови внутрішніх джерел доходів.

З початком війни територіальні громади України опинилися перед безпрецедентними викликами щодо забезпечення стабільності свого функціонування. Бюджети громад, що опинилися у зоні активних бойових дій або поблизу неї, зазнали різкого падіння доходів, масового виїзду населення та руйнування інфраструктури. З іншого боку, громади тилових регіонів навпаки відчували зростання навантаження через приплив внутрішньо переміщених осіб, збільшення потреб у соціальних послугах і необхідність адаптації місцевих

економік до нових умов [37].

Важливо відзначити роль децентралізації, яка до війни дозволила сформувати об'єднані територіальні громади з розширеними бюджетними повноваженнями. Проте повномасштабна війна оголила низку структурних проблем: обмеженість власних доходів, надмірна залежність від трансфертів, слабку координацію між рівнями влади. Реформа децентралізації сприяла формуванню об'єднаних територіальних громад, які стали ключовими структурами у впровадженні місцевих ініціатив та регіонального публічного управління [38].

Оцінка даних за 2023–2024 роки підтверджує, що більшість громад, які постраждали від війни, критично залежать від офіційних трансфертів. Близько третини бюджету цих громад формується за рахунок міжбюджетних трансфертів, причому значна частина з них є нецільовими. Це, з одного боку, створює гнучкість у використанні коштів, а з іншого – демонструє дефіцит стійких власних доходів. Показники фінансового стану місцевих бюджетів за 2023–2024 роки демонструють, що громади, які найбільше постраждали від війни, критично залежать від міжбюджетних трансфертів.

Значним викликом залишається географічна асиметрія. Регіони, віддалені від зони бойових дій, стикнулися з макроекономічними змінами та збільшення населення за рахунок внутрішньо переміщених осіб [37; 38]. В таких громадах зросли витрати на забезпечення житлом, соціальними послугами, медичною допомогою. Водночас у частини громад спостерігається зростання доходів від ПДФО, що надходить разом із переміщеними працівниками. Це свідчить про необхідність коригування підходів до фінансового вирівнювання між громадами з урахуванням динаміки міграції та рівня податкової спроможності.

Необхідним є більш адресне спрямування бюджетних ресурсів. У тилкових громадах можливе часткове скорочення нецільових трансфертів і спрямування ресурсів у критично постраждалі регіони, де потрібне інфраструктурне відновлення, підтримка внутрішньо переміщених осіб, створення нових робочих місць [39].

Подальша стабілізація неможлива без комплексних змін. Удосконалення

середньострокового бюджетного планування (на основі вже прийнятих методичних рекомендацій [36]) має перейти від формального складання документів до створення реальних інструментів управління, інтегрованих із стратегіями розвитку та інвестиційними планами. Цифровізація фінансових процесів підвищить прозорість та ефективність.

Щодо змін у законодавстві про міжбюджетні відносини та податкові повноваження, необхідно розглядати такі конкретні кроки:

1) розширення податкової автономії через надання громадам більшої свободи у встановленні ставок деяких місцевих податків та зборів (наприклад, туристичного збору, паркувального збору) в межах законодавчого коридору, введення можливості запроваджувати місцеві цільові податкові стимули для пріоритетних видів інвестиційної діяльності на певний термін;

2) перегляд формул розподілу міжбюджетних трансфертів з урахуванням нових воєнних реалій – чіткіші критерії врахування кількості ВПО, об'єктів критичної інфраструктури, що потребують відновлення, та втрати податкової бази, акцент на програмних (цільових) трансфертах на відновлення, пов'язаних із конкретними проектами та реформами;

3) створення механізмів співфінансування та гарантування інвестицій.

4) підвищення інституційної спроможності через законодавче та методологічне забезпечення обов'язкового навчання фінансових кадрів ОМС (органів місцевого самоврядування), розвиток інституту міжмуніципального співробітництва для об'єднання ресурсів.

Фінансова стійкість місцевих бюджетів України виступає одним із ключових чинників забезпечення належного функціонування територіальних громад у надзвичайно складних умовах війни. З метою забезпечення середньострокової стабільності та спрямованості на відновлення, Бюджетна декларація на 2026-2028 роки [40] затверджує конкретні орієнтири та механізми підтримки фінансової спроможності місцевих бюджетів.

Прогноз на 2025 рік дійсно підтверджує появу ознак бюджетного оздоровлення в умовах продовження воєнного стану [41]. Очікується, що реальний

валовий внутрішній продукт (ВВП) України зросте на 2,7% [40], що означає початок відновлення після глибокої кризи, що створює основу для поступового поліпшення фінансових показників. Важливою умовою для реалізації цього позитивного сценарію є контроль над інфляцією, до кінця 2025 року річне зростання споживчих цін уповільниться до 9,5% [40].

Потенціал подальшого розвитку територіальних громад залежатиме від здатності органів місцевого самоврядування створювати сприятливі умови для бізнесу та інвестицій, а також від ефективності державної політики у сфері міжбюджетних відносин.

На підставі Бюджетної декларації [40] прогнозується значне зростання власних доходів місцевих бюджетів, що свідчить про поступове відновлення їх фінансової автономії (див. табл. 3.2). Паралельно зі зростанням власних доходів планується змінити структуру фінансування на користь місцевих бюджетів.

Таблиця 3.2

Показники місцевих бюджетів України на 2026–2028 роки

Найменування показника	2024 рік (звіт)	2025 рік (план)	2026 рік (план)	2027 рік (план)	2028 рік (план)
Доходи (з міжбюджетними трансфертами), млн. грн.	679 548,4	770 407,7	847 681,0	1 039 198,8	1 167 365,3
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету, млн. грн.	187 932,4	223 233,7	208 594,7	230 075,0	252 203,8
Власні доходи (без трансфертів), млн. грн.	491 616,0	547 174,0	639 086,3	809 123,8	915 161,5
Частка трансфертів у доходах, %	27,7	29,0	24,6	22,1	21,6
Видатки, млн. грн.	671 816,0	755 212,3	830 091,3	1 011 241,6	1 129 287,4
Реверсна дотація до державного бюджету, млн. грн.	–	15 195,4	17 589,7	27 957,2	38 078,0

Джерело: [40]

Паралельно зі зростанням власних доходів планується змінити структуру фінансування на користь місцевих бюджетів. Зокрема, у 2027-2028 роках податок на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення військовослужбовців буде повністю спрямовуватися до загального фонду місцевих бюджетів, забезпечуючи їм додаткові сталі надходження [40]. Одночасно, стратегія держави спрямована на послідовне зменшення залежності територіальних громад від трансфертів.

Частка трансфертів у загальному обсязі фінансових ресурсів місцевих бюджетів має поступово скорочуватися.

Для досягнення цих цілей державна політика у сфері міжбюджетних відносин на 2026-2028 роки спрямована на низку ключових завдань. Серед них: зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів, удосконалення регулювання та підвищення ефективності формування їх ресурсів. Особливий акцент робиться на відновленні середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні та його узгодженні з документами стратегічного розвитку територіальних громад.

Важливим інструментом стимулювання інвестиційного розвитку має стати Державний фонд регіонального розвитку, створення якого передбачено у складі державного бюджету. Цей фонд, запланований у розмірі 90 млрд грн на 2026-2028 роки [40], позиціонується як програма публічних інвестицій для реалізації пріоритетних проектів регіонів та громад, що дозволить консолідувати державні та місцеві ресурси на відновлення інфраструктури.

Таким чином, затверджені Бюджетною декларацією орієнтири формують основу для поступового переходу від моделі фінансування, заснованої на вирівнювальних трансфертах, до моделі, що стимулює власні доходи та інвестиційну активність на місцях.

Розробка та впровадження комплексної фінансової стратегії є ключовим інструментом підвищення фінансової стійкості територіальних громад. На рисунку 3 представлено основні компоненти такої стратегії, які охоплюють як поточні, так і перспективні аспекти управління. Насамперед, планування та бюджетування повинні базуватись на реалістичній оцінці фінансового стану громади з урахуванням поточних ризиків. Деталізований бюджет і фінансовий план дозволяють місцевій владі приймати виважені рішення щодо пріоритетів фінансування, балансуючи дохідну й видаткову частини бюджету в умовах невизначеності. Ресурсна ефективність вимагає раціонального використання кожної гривні. Це означає постійний аудит витрат, уникнення надлишкових бюджетних зобов'язань та оптимізацію видаткових програм. Застосування

цифрових інструментів контролю за витратами та запровадження системи оцінки ефективності видатків дозволяють посилити бюджетну дисципліну й сприяти зростанню довіри до місцевої влади.

Рис. 3. Ключові компоненти ефективної стратегії фінансового управління [37; 42]

У центрі довгострокового підходу лежить необхідність формування стійких джерел надходжень, які забезпечать стабільність фінансової системи після завершення воєнних дій. Це можуть бути інвестиції в місцевий бізнес, підтримка нових джерел доходів та поступове нарощування податкового потенціалу.

Особливу увагу необхідно приділити управлінню ризиками, що передбачає зниження вразливості бюджету до зовнішніх потрясінь. Сюди входить страхування інфраструктури, захист ключових активів, створення резервних фондів, а також диверсифікація бюджетних доходів [43]. Використання сценарного планування дозволить громаді оперативно реагувати на різні сценарії розвитку подій.

Нарешті, взаємодія з фінансовими інституціями – критичний чинник у забезпеченні ліквідності бюджету. Побудова конструктивного діалогу з банками, міжнародними партнерами та фондами розвитку дозволяє розширити доступ до грантів, пільгового кредитування та технічної допомоги, що є надзвичайно важливим у кризових умовах.

Орієнтирами стратегії підвищення фінансової стійкості місцевих бюджетів мають також стати [44-45]:

1) Посилення фіскальної функції власних доходів. Це передбачає розширення бази оподаткування, зокрема через розвиток малого та середнього бізнесу на місцях, цифровізацію адміністрування податків і боротьбу з ухиленням.

2) Переорієнтація міжбюджетної політики на стимулювання розвитку. Замість підтримки однакового рівня видатків доцільно застосовувати механізми умовного співфінансування, що стимулюватиме громади до економічної активності.

3) Забезпечення узгодженості фіскальної та боргової політики. Скоординоване планування державного і місцевого боргу дозволить громадам безпечно використовувати запозичення для відновлення інфраструктури.

4) Розширення можливостей залучення міжнародної допомоги. Громади мають активніше брати участь у міжнародних грантових програмах, підвищувати проектну спроможність і прозорість у використанні коштів.

5) Розвиток механізмів бюджетного партнерства з бізнесом. Це дозволить мобілізувати додаткові ресурси для соціальних та інфраструктурних проєктів, зберігаючи фіскальну дисципліну.

Таким чином, підвищення фінансової стійкості місцевих бюджетів в Україні має стати пріоритетом як для державної, так і для регіональної фінансової політики. Комплексне посилення власної дохідної бази, модернізація міжбюджетних відносин, розширення інструментів муніципального кредитування та активне залучення зовнішніх ресурсів забезпечать зменшення залежності громад від державної підтримки та створять фундамент для сталого розвитку навіть в умовах воєнної та післявоєнної реальності. Підвищення фінансової автономії й управлінської спроможності місцевих органів влади є визначальним чинником у формуванні ефективної публічної політики на рівні територіальних громад.

Практичне застосування запропонованих напрямів підвищення фінансової стійкості місцевих бюджетів доцільно проілюструвати на прикладі обласного бюджету Дніпропетровської області, який є одним із найбільших за обсягами доходів і водночас демонструє характерні для більшості регіонів України проблеми фінансової автономії. Проведений аналіз за 2022–2024 роки свідчить, що попри

загальне зростання доходів, бюджет області залишається вразливим до коливань міжбюджетних трансфертів, а приріст доходів у окремі роки має компенсаторний характер. Отже, рекомендується:

1. Посилення ролі власних податкових надходжень:

Аналіз динаміки доходів бюджету Дніпропетровської області показав, що зниження податкових надходжень у 2023 році на 3,98 % призвело до підвищення залежності від трансфертів, частка яких зросла до 26,75 %. Це підтверджує необхідність активної роботи з розширення податкової бази. Для області ключовими практичними кроками можуть стати:

- стимулювання релокації підприємств і підтримка промислового та логістичного потенціалу регіону (надання тимчасових податкових пільг для підприємств, що переміщують виробництво в область, у межах повноважень місцевих рад);
- цифровізація адміністрування місцевих податків і зборів;
- активізація співпраці з бізнесом для детінізації зайнятості (активна співпраця з бізнесом через програми легалізації трудових відносин, розвиток публічно-приватного партнерства для створення нових робочих місць, а також застосування механізмів фінансової підтримки з боку держави, наприклад, через часткове відшкодування фонду оплати праці для легальних роботодавців).

Реалізація цих заходів дозволить у середньостроковій перспективі збільшити частку податкових надходжень до 70 % у структурі доходів, що наблизить бюджет області до довоєнних параметрів фінансової самостійності.

2. Оптимізація структури видатків і відновлення інвестиційної складової:

Структурний аналіз видатків за 2022–2024 роки виявив негативну тенденцію скорочення фінансування економічної діяльності з 34,67 % до 14,27 %. Це суттєво обмежує інвестиційний потенціал регіону та здатність бюджету генерувати майбутні доходи. У цьому контексті доцільним є:

- відновлення фінансування інфраструктурних проєктів на засадах співфінансування з державного бюджету та міжнародних фондів (частка співфінансування з місцевого бюджету може становити від 10% до 30% від

загальної вартості проекту, решта покривається за рахунок державного бюджету через цільові трансферти або Державний фонд регіонального розвитку та коштів міжнародних фондів);

- концентрація капітальних видатків на проєктах із мультиплікативним ефектом для економіки області;
- застосування програмно-цільового методу з чіткими індикаторами результативності (не формальна наявність індикаторів, а прив'язка фінансування до досягнення вимірюваних результатів, з подальшим коригуванням або припиненням програм у разі їх неефективності).

Очікуваним результатом стане поступове зростання видатків на економічний розвиток до 20–22 %, що створить підґрунтя для стабільного приросту власних доходів бюджету. Орієнтовно, за умови реалізації всіх запропонованих заходів, цей приріст може становити 3-8% у реальному вираженні щорічно. Ця оцінка базується на прогнозі зростання ВВП та задекларованій у Бюджетній декларації тенденції до збільшення частки власних доходів місцевих бюджетів.

3. Зменшення залежності від трансфертів і підвищення бюджетної збалансованості:

Коливання профіциту/дефіциту бюджету області (від профіциту 856,58 млн грн у 2022 році до дефіциту 1 053,07 млн грн у 2023 році) свідчать про чутливість бюджету до змін обсягів трансфертів. У цьому контексті важливими практичними кроками є:

- удосконалення середньострокового бюджетного планування з урахуванням сценаріїв скорочення державної підтримки;
- формування резервних фондів для покриття тимчасових касових розривів (резервний фонд місцевого бюджету не може перевищувати 1 % видатків загального фонду, рекомендується посилити його системність та прогнозованість, з урахуванням касових розривів і воєнних ризиків);
- підвищення прогнозованості доходів шляхом консервативного планування.

Застосування цих підходів дозволить утримувати коефіцієнт покриття

видатків трансфертами на рівні нижче 0,25, що відповідає рекомендованим значенням фінансової стійкості.

Отже, досвід виконання обласного бюджету Дніпропетровської області у 2022–2024 роках свідчить, що навіть в умовах війни можливе поступове підвищення фінансової стійкості за умови активного використання інструментів фінансової автономії, оптимізації структури видатків та розвитку інвестиційної складової бюджету. Реалізація запропонованих заходів дозволить не лише збільшити обсяг власних доходів, а й зменшити залежність бюджету від державної підтримки, що є ключовою передумовою сталого соціально-економічного розвитку регіону в середньо- та довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

Отже, підбиваючи підсумки дослідження фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах нестабільності в Україні, дійшли до таких висновків:

1. Теоретичні засади та методи оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів формують підґрунтя для аналізу бюджетної стабільності та забезпечення довгострокової фінансової спроможності територіальних громад. Фінансова стійкість трактується як здатність місцевого бюджету зберігати збалансованість доходів і видатків, адаптуватися до зовнішніх шоків та забезпечувати виконання делегованих повноважень. Важливу роль у цьому процесі відіграють інтегральні показники, побудовані на системі коефіцієнтів, що відображають стан доходів, видатків, самостійності та ефективності управління бюджетними ресурсами.

2. Аналіз виконання доходної та видаткової частин місцевих бюджетів України за 2022-2025 роки виявляє стійкість та адаптивність фінансової системи громад в умовах кризи. Доходи продемонстрували стабільне зростання (22,4% за 2022-2024 рр.) зі зміщенням структури на користь диверсифікованих джерел: питома вага неподаткових доходів та трансфертів зросла, тоді як частка традиційних податкових надходжень дещо знизилася, що підвищило гнучкість бюджетів. Видатки активізувалися, особливо на соціальний захист (+95,7%) та освіту, водночас інвестиції в економічну діяльність мали нестійку динаміку. Загалом бюджети залишалися профіцитними, що свідчить про ефективне управління та здатність забезпечувати фінансову стійкість, незважаючи на зростання залежності від державних трансфертів та зовнішніх викликів.

3. Аналіз фінансової стійкості місцевих бюджетів України за 2022–2025 роки свідчить про загалом позитивну динаміку та здатність адаптуватися до складних умов. Інтегральний показник фінансової стійкості демонструє стабільне зростання, досягнувши найвищого значення в 2024 році, що підтверджується низьким рівнем дефіциту, високою часткою власних доходів та ефективною мобілізацією місцевих податків. Однак збереження значної частки міжбюджетних трансфертів у доходах та різкі коливання частки базової дотації вказують на посилення залежності від

державного фінансування, особливо у 2025 році, це підтверджує, що, незважаючи на загальну міцність, фінансова автономія місцевих бюджетів залишається вразливою до зовнішніх шоків та змін у державній політиці вирівнювання.

4. Аналіз показників виконання та фінансової стійкості бюджету Дніпропетровської області за 2022-2024 роки свідчить про його здатність функціонувати в складних умовах, але зі зростаючою залежністю від зовнішнього фінансування. Загальні доходи зросли та систематично перевищували план (до 110,83% у 2024 році), що забезпечило відновлення профіциту після дефіциту 2023 року та позитивну динаміку інтегрального показника фінансової стійкості. Проте структура доходів змінилася на користь офіційних трансфертів (частка зросла до 26,28%), тоді як частка власних податкових надходжень дещо скоротилася. У витратній частині виразно простежується переорієнтація на соціальну сферу та загальнодержавні функції за рахунок різкого скорочення інвестицій у економічну діяльність. Отже, бюджет області демонструє операційну стійкість, але його довгострокова автономія та потенціал розвитку потребують стратегії, спрямованої на зміцнення власної податкової бази та відновлення продуктивних інвестицій.

5. Фінансова стійкість місцевих бюджетів України залишається під значним тиском багатофакторних викликів. Основними проблемами є обмежені можливості залучення запозичень, надмірна централізація ресурсів, нестабільність дохідної бази та значна залежність від міжбюджетних трансфертів у умовах воєнного стану. Додатково, недосконалість бюджетного прогнозування, слабка цифровізація фінансових процесів та обмежена інституційна спроможність органів місцевого самоврядування ускладнюють ефективне планування та контроль видатків. Подолання цих викликів можливе через зміцнення фінансової автономії громад, удосконалення нормативно-правової бази, запровадження середньострокового планування та розширення повноважень у сфері податкової політики, що дозволить забезпечити більш стійке та прозоре управління ресурсами місцевих бюджетів.

6. Перспективи підвищення фінансової стійкості місцевих бюджетів України в повоєнний період залежать від синергії двох ключових напрямів: системних змін у державній бюджетно-податковій політиці та посилення інституційної

спроможності самих територіальних громад. Орієнтири, закладені в Бюджетній декларації на 2026-2028 роки – прогнозоване подвоєння власних доходів місцевих бюджетів, поступове зменшення частки трансфертів, створення Державного фонду регіонального розвитку – формують необхідні умови для поступового переходу від моделі виживання до моделі відновлення та інвестиційного зростання.

7. Успішна реалізація цієї стратегії на рівні регіонів, як показує приклад Дніпропетровської області, вимагає активної роботи з розширення податкової бази, оптимізації видатків з акцентом на капітальні інвестиції та розвитку механізмів залучення додаткових ресурсів, що в комплексі забезпечить реальну фінансову автономію та стійкість територіальних громад у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Філіппова В.Д.* Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів України. *Економіко-правові, управлінсько-технологічні та соціально- психологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд : матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2025. Том 1. С. 121-123.
2. *Микитюк І.* Фінансова стійкість та безпека місцевого бюджету. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. № 1. 2013. С. 86-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2013_1_10.
3. *Білик Ю. С., Мардус Н. Ю.* Обґрунтування сутності поняття “фінансова стійкість місцевих бюджетів”. *Вісник ЛТЕУ*. № 76. 2024. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1533/1444>.
4. *Юрій Е. О., Манюк Н. А.* Концептуальні підходи до оцінки фінансової стійкості місцевого бюджету. *Економічні студії*. 2016. С. 103.
5. *Боярко І. М., Люта О. В., Пігуль Н. Г.* Стійкість місцевого бюджету як елемент фінансового механізму управління соціально-економічним розвитком міста. *Вісник Академії митної служби України*. № 1. 2012. С. 100-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2012_1_17.
6. *Воробйов Ю. М.* Формування фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах підвищення самостійності регіонів : монографія. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 249 с.
7. *Західна О. Р.* Дослідження стійкості фінансової системи регіонального рівня. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2009/19_6/170_Zachidna_19_6.pdf.
8. *Поляк Г. Б.* Територіальні фінанси : [навчальний посібник] / Г. Б. Поляк. – М. : Вузівський учбовий посібник, 2006. – 479 с.
9. *Снісаренко О. Б.* Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі*. № 1. 2012. С. 5–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eupmg_2012_1_3.
10. *Клець Л. Є.* Система кількісних показників фінансової автономії місцевих

органів влади. *Вісн. Донецьк. ін-ту економіки та госп. права.* №1. 2009. С. 46-57.

11. Камінська І. М. Діагностика фінансової стійкості регіонів України. *Економічні науки: зб. наук. пр.* №5(20). 2008. С. 168-182.

12. Лисяк Л. В., Дяченко М. К. Оцінка бюджетної стійкості: регіональний аспект. *Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки.* № 2. 2011. С. 62–68.

13. Костирко Л. А., Велентейчик Н. Ю. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Фінансовий простір.* № 1. 2016. С. 83-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2016_1_13.

14. Кушнір А.І. Методики оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Вісник Одеського національного університету.* № 4 (77). 2019. С. 128–132. URL: [http://liber.onu.edu.ua/pdf/visn_econom_24_4\(77\).pdf](http://liber.onu.edu.ua/pdf/visn_econom_24_4(77).pdf).

15. Дідур С., Бабіченко В., Глухова В., Мельниченко К. Фінансова стійкість місцевих бюджетів і її забезпечення. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі.* №2 (116). 2025. С. 141-149. URL: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-2-20>.

16. Доходи і видатки місцевих бюджетів: коротко про головне. Ціна держави. 2019. URL: <https://cost.ua/687-revenues-and-expenditures-of-localbudgets/>.

17. Музика-Стефанчук О. А. Фінансова незалежність, самостійність й автономія органів місцевого самоврядування. *Право та управління.* № 1. 2011. С. 297–304.

18. Клим'юк О. В. Забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів: аналіз проблем та можливостей. URL: <http://repository.ukd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1362>.

19. Буртняк І., Ходан М. Бюджетна стійкість та адаптація міських фінансів у період війни: аналіз Львова та Харкова. *Економіка та суспільство.* №79. 2025. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-61>.

20. Кириленко О. Фінансова самодостатність територіальних громад: сутність та умови забезпечення. *Світ фінансів.* №4 (73). 2022. URL: <https://doi.org/10.35774/SF2022.04.068>.

21. *Chuginov I.* Financial and budgetary policy as a component of the resilience of state finances and socio-economic development of the country. *Demography and Social Economy*. №58 (4). 2024. Pp. 113–127. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.113>.

22. *Лютый І. О.* Оцінка фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. *Фінанси України*. №7. 2019. С. 92-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2019_7_7.

23. *Юрчишина Л.В., Томілова К.В.* Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. №1 (28). 2021. URL: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.28-16>.

24. *Бондарук Т. Г., Бондарук І. С., Дубина М. В.* Методичний інструментарій оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України. *Світ фінансів*. №2. 2019. С. 60-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2019_2_7.

25. Доходи місцевих бюджетів. Офіційний веб-портал відкритих даних OpenBudget.gov.ua. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>.

26. Видатки місцевих бюджетів. Офіційний веб-портал відкритих даних OpenBudget.gov.ua. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/expenses?class=functional&view=table>.

27. Кредитування місцевих бюджетів. Офіційний веб-портал відкритих даних OpenBudget.gov.ua. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/credit?class=classifier&view=table>.

28. Населення України. Інформаційно-аналітичний портал «Minfin». URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people>.

29. МВФ оцінив кількість населення України і дав похмурий прогноз до 2030 року. РБК-Україна - український портал новин. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/mvf-otsiniv-kilkist-naselennya-ukrayini-i-1745503401.html>.

30. Доходи обласного бюджет Дніпропетровської області. Офіційний веб-портал відкритих даних OpenBudget.gov.ua. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/0410000000/local-incomes>.

31. Видатки обласного бюджет Дніпропетровської області. Офіційний веб-портал відкритих даних OpenBudget.gov.ua. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/0410000000/local-expenses?class=functional>.

32. Кредитування обласного бюджет Дніпропетровської області. Офіційний веб-портал відкритих даних OpenBudget.gov.ua. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/0410000000/local-credits?class=classify>.

33. Розподіл постійного населення Дніпропетровської області за статтю та віком на 1 січня 2022 року. Головне управління статистики у Дніпропетровській області. URL: http://www.dneprstat.gov.ua/expres/2022/06/30_06_2022/post_nas_01_01_2022.pdf.

34. Статистичний щорічник Дніпропетровської області 2023. Головне управління статистики у Дніпропетровській області. URL: http://www.dneprstat.gov.ua/expres/2022/06/30_06_2022/post_nas_01_01_2022.pdf.

35. *Матвійчук Д.* Роль додаткових джерел фінансування у забезпеченні стійкості місцевих бюджетів: виклики та перспективи в контексті післявоєнної реконструкції. *Економіка та суспільство*. №59. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3519/3448>.

36. Методичні рекомендації щодо середньострокового бюджетного планування (СБП) на місцевому рівні, затверджені наказом Мінфіну № 271 від 23.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0271201-25>.

37. *Коляда Т. А. , Альохіна О. С.* Особливості забезпечення фінансової спроможності територіальних громад України у воєнний час. *Проблеми сучасних трансформацій*. №13. 2024. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-13-08-03/2024-13-08-03>.

38. *Куніцин О.* Підтримання фінансової стійкості об'єднаних територіальних громад України в умовах повномасштабної війни. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/35822/1/C.%20376-377.pdf>.

39. Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування. Бюджет-2025. Короткий огляд. USAID HOVERLA. URL: <https://decentralization.ua/donors/hoverla>.

40. Бюджетна декларація на 2026-2028 роки, схвалена постановою Кабінету Міністрів України від 27 червня 2025 р. № 774. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2025-п#top>.

41. *Джурик Х. Б.* Побудова ефективної стратегії управління фінансами об'єднаних територіальних громад. *Ефективна економіка*. №8. 2019. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7230>.

42. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Міністерство розвитку громад та територій України. Децентралізація. URL: <https://mtu.gov.ua/content/monitoring-reformi-miscevogo-samovryaduvannya-ta-teritorialnoi-organizacii-vladi.html>.

43. *Цимбалюк І., Павліха Н., Корнелюк О.* Місцеві бюджети як основа фінансової самостійності та конкурентоспроможності територій. *Економіка та суспільство*. №55. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2937/2858>.

44. *Ковалюк Є. Ю.* Фінансова стійкість місцевих бюджетів. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovo_Doslidna_Chastyna/Docs/Zbirnik_konferenciji_m._Lviv__22_ljutogo_2024_r._dlja_saitu.pdf#page=170.

45. *Голинський Ю., Нурієва В.* Фінансова спроможність громад під час повномасштабної війни. *Економіка та суспільство*. №55. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-41>.

ДОДАТКИ

Групування визначень поняття «фінансова стійкість місцевого бюджету» у вітчизняній літературі

№	Автор	Основні ознаки визначення	Група підходу
1	2	3	4
1	Г. Михайлів	Здатність протистояти внутрішнім/зовнішнім впливам через стабільну структуру джерел фінансування	Функціональна стійкість
2	Е. О. Юрій, Н. А. Манюк	Своєчасне та повне виконання видатків за рахунок надійшлих доходів	Бюджетна збалансованість
3	Ю. М. Воробйов, І. А. Когут	Комплексне поняття, що виражає стабільність грошових фондів та фінансову безпеку	Системний/інтегрований підхід
4	І. М. Боярко, О. В. Люта, О. В. Пігуль	Повнота і своєчасність фінансування видатків, у т.ч. боргових зобов'язань	Фінансова дисципліна
5	Ю. О. Голинський	Мінімально необхідні кошти для фінансування життєво важливих видатків	Мінімальні соціальні гарантії
6	С. Джигалов	Засада регіональної політики для фінансової самостійності	Політична самодостатність
7	Є. Горіна	Виконання видаткової частини бюджету за рахунок власних доходів	Доходозалежність
8	Denek E., Dylewski M.	Генерація доходів та ефективне виконання зобов'язань	Управлінський підхід
9	Аллен Шик	Платоспроможність, зростання, стабільність, справедливість	Багатокомпонентна структура
10	Крас, Б. Доллері	Виконання зобов'язань щодо послуг на постійній основі	Довгострокова сталість
11	Джефрі Чепмен	Довгострокове виконання фінзобов'язань з урахуванням демографії, мобільності тощо	Довгострокова керованість
12	В. Г. Боронос	Стан бюджету, що забезпечує збалансований розвиток та незалежне виконання функцій	Розвиткова стійкість
13	В. І. Щербакова, Г. М. Манєров	Мобілізація власних ресурсів для виконання функцій та надання суспільних благ	Самодостатність
14	О. Р. Західна	Цілісність фінансової системи, зростання показників, оптимізація джерел фінансування	Інституційна стійкість
15	І. Микитюк	Стан грошових фондів, що забезпечує фінансову безпеку	Системна безпека
16	О. М. Ніколаєва	Доходи забезпечують самофінансування без запозичень	Незалежність від боргових ресурсів
17	О. Б. Снісаренко, О. М. Сукач	Здатність виконувати законодавчі повноваження	Повноваження/юридичний підхід

Продовження додатку А

1	2	3	4
18	Л. В. Лисяк, А. І. Кушнір	Платоспроможність, збалансованість, повне виконання функцій, високий рівень суспільних благ	Комплексний соціально- економічний підхід
19	О. П. Заруцька	Гнучка реакція на фактори та відновлення рівноваги	Адаптивність
20	А. П. Павлюк	Поточне забезпечення + спроможність до економічного розвитку	Потенціал економічного зростання
21	Ж. П. Лисенко	Постійне надання послуг та виконання зобов'язань	Функціональна надійність
22	М. Райх	Здатність запобігати та швидко відновлюватися після шоків впливів	Економічна пружність
23	Л. Г. Мельник	Збереження структури і функціональних особливостей системи	Системна стабільність
24	Ю. О. Голинський	Обсяг коштів для забезпечення мінімальних соціальних стандартів	Мінімальні гарантії життєдіяльності
25	С. Джигалов	Засада фінансової самостійності регіонів	Регіональна автономія

Джерело: [3]

Звіт
про виконання місцевих бюджетів
за 2022 рік
Обласний Бюджет Дніпропетровської Області
(назва бюджету)

Періодичність:
 Одиниця виміру: грн, коп.
 Зведена форма

річна

Найменування показника	Разом виконано за звітний період (рік)
	усього
1	2
I. Доходи	
Податкові надходження	8 912 708 510,83
Неподаткові надходження	647 502 362,50
Доходи від операцій з капіталом	11 619,80
Надходження від продажу основного капіталу	11 619,80
Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	9 560 222 493,13
Офіційні трансферти	2 511 225 990,99
Від органів державного управління	2 511 225 990,99
Усього доходів з урахуванням міжбюджетних трансфертів з державного бюджету	12 071 448 484,12
Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам	360 509 974,76
Усього	12 431 958 458,88
II. Видатки	
Державне управління	66 716 127,17
Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності обласної ради	64 213 195,45
Інша діяльність у сфері державного управління	2 502 931,72
Освіта	3 153 895 150,26
Охорона здоров'я	1 443 141 494,31
Багатопрофільна стаціонарна медична допомога населенню	283 600 463,44
Спеціалізована стаціонарна медична допомога населенню	240 911 002,54
Спеціалізована стаціонарна медична допомога населенню	755 403,00
Медико-соціальний захист дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	73 911 675,35
Створення банків крові та її компонентів	80 845 351,86
Екстрена та швидка медична допомога населенню	13 755 096,06
Спеціалізована амбулаторно-поліклінічна допомога населенню	21 328 994,56
Інформаційно-методичне та просвітницьке забезпечення в галузі охорони здоров'я	62 417 313,62
Проведення належної медико-соціальної експертизи (МСЕК)	49 204 573,70
Інші програми, заклади та заходи у сфері охорони здоров'я	616 411 620,18
Соціальний захист та соціальне забезпечення	688 769 466,79
Видатки на поховання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни	392 965,66
Надання соціальних та реабілітаційних послуг громадянам похилого віку, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю в установах соціального обслуговування	617 001 406,67
Заклади і заходи з питань дітей та їх соціального захисту	4 043 206,98
Здійснення соціальної роботи з вразливими категоріями населення	4 809 677,46
Реалізація державної політики у молодіжній сфері	1 167 100,39
Оздоровлення та відпочинок дітей (крім заходів з оздоровлення дітей, що здійснюються за рахунок коштів на оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи)	225 498,00
Оздоровлення та відпочинок дітей (крім заходів з оздоровлення дітей, що здійснюються за рахунок коштів на оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи)	2 941 282,68
Забезпечення реалізації окремих програм для осіб з інвалідністю	832 959,08
Соціальний захист ветеранів війни та праці	140 000,00
Забезпечення обробки інформації з нарахування та виплати допомог і компенсацій	13 585 590,53
Культура і мистецтво	331 536 362,74

Продовження додатку Б

1	2
Фінансова підтримка театрів	187 722 185,50
Фінансова підтримка філармоній, художніх і музичних колективів тощо	55 943 741,57
Забезпечення діяльності бібліотек	49 203 181,55
Забезпечення діяльності музеїв і виставок	34 300 783,75
Забезпечення діяльності палаців і будинків культури, клубів тощо	2 440 977,83
Інші заклади та заходи в галузі культури і мистецтва	1 925 492,54
Фізична культура і спорт	70 250 890,53
Проведення спортивної роботи в регіоні	7 584 030,80
Здійснення фізкультурно-спортивної та реабілітаційної роботи серед осіб з інвалідністю	8 541 808,66
Розвиток дитячо-юнацького та резервного спорту	39 134 904,48
Підтримка фізкультурно-спортивного руху	3 170 384,14
Інші заходи з розвитку фізичної культури та спорту	11 819 762,45
Житлово-комунальне господарство	601 322,31
Реалізація державних та місцевих житлових програм	601 322,31
Економічна діяльність	4 013 299 386,85
Будівництво та регіональний розвиток	524 302 871,56
Будівництво об'єктів житлово-комунального господарства	9 915 416,69
Будівництво об'єктів житлово-комунального господарства	488 257,48
Будівництво об'єктів соціально-культурного призначення	293 787 654,14
Проектування, реставрація та охорона пам'яток архітектури	5 187 207,76
Виконання інвестиційних проектів	55 774 938,96
Реалізація інших заходів щодо соціально-економічного розвитку територій	11 412,60
Реалізація інших заходів щодо соціально-економічного розвитку територій	128 048 810,33
Виконання інвестиційних проектів за рахунок інших субвенцій з державного бюджету	31 089 173,60
Транспорт та транспортна інфраструктура, дорожнє господарство	1 928 692 140,46
Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури	1 928 692 140,46
Зв'язок, телекомунікації та інформатика	24 903 506,00
Реалізація Національної програми інформатизації	24 903 506,00
Інші програми та заходи, пов'язані з економічною діяльністю	1 535 400 868,83
Сприяння розвитку малого та середнього підприємництва	50 431,00
Реалізація програм і заходів в галузі зовнішньоекономічної діяльності	469 054,00
Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання	703 965 211,98
Інша економічна діяльність	40 495 752,38
Інша діяльність	590 993 139,50
Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	119 889 598,33
Заходи із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	119 889 598,33
Охорона навколишнього природного середовища	7 287 990,25
Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів	535 715,30
Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів	6 752 274,95
Засоби масової інформації	897 792,71
Фінансова підтримка засобів масової інформації	897 792,71
Резервний фонд	462 917 758,21
Реверсна дотація	107 461 000,00
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	373 701 279,98
Усього видатків з трансфертами, що передаються до державного бюджету	10 840 365 620,44
Дотації з місцевого бюджету іншим бюджетам	229 493 909,78
Усього	11 575 680 809,91

Додаток В

Звіт
про виконання місцевих бюджетів
за 2023 рік
Обласний Бюджет Дніпропетровської області
(назва бюджету)

Періодичність: річна
 Одиниця виміру: грн, коп.
 Зведена форма

Найменування показника	Разом виконано за звітний період (рік)
1	2
I. Доходи	
Податкові надходження	8 557 574 636,16
Неподаткові надходження	880 794 931,10
Доходи від операцій з капіталом	2 060 820,84
Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	9 440 430 388,10
Офіційні трансферти	3 224 552 754,06
Від органів державного управління	3 224 552 754,06
Усього доходів з урахуванням міжбюджетних трансфертів з державного бюджету	12 664 983 142,16
Усього	12 888 708 973,22
II. Видатки	
Державне управління	66 810 699,98
Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності обласної ради, районної ради, районної у місті ради (у разі її створення), міської, селищної, сільської рад	65 106 836,03
Інша діяльність у сфері державного управління	1 703 863,95
Освіта	3 330 050 431,51
Охорона здоров'я	1 529 414 825,11
Багатопрофільна стаціонарна медична допомога населенню	270 661 778,03
Спеціалізована стаціонарна медична допомога населенню	383 880 184,08
Медико-соціальний захист дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	71 170 151,89
Створення банків крові та її компонентів	80 258 614,09
Екстрена та швидка медична допомога населенню	17 678 157,10
Спеціалізована амбулаторно-поліклінічна допомога населенню	13 907 847,95
Інформаційно-методичне та просвітницьке забезпечення в галузі охорони здоров'я	53 315 004,00
Проведення належної медико-соціальної експертизи (МСЕК)	50 836 066,17
Інші програми, заклади та заходи у сфері охорони здоров'я	587 707 021,80
Соціальний захист та соціальне забезпечення	823 199 336,94
Видатки на поховання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни	240 096,20
Надання соціальних та реабілітаційних послуг громадянам похилого віку, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю в установах соціального обслуговування	661 773 249,96
Заклади і заходи з питань дітей та їх соціального захисту	5 631 568,81
Здійснення соціальної роботи з вразливими категоріями населення	5 435 154,93
Реалізація державної політики у молодіжній сфері	1 215 870,55
Оздоровлення та відпочинок дітей (крім заходів з оздоровлення дітей, що здійснюються за рахунок коштів на оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи)	452 164,50
Оздоровлення та відпочинок дітей (крім заходів з оздоровлення дітей, що здійснюються за рахунок коштів на оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи)	3 297 840,00
Забезпечення реалізації окремих програм для осіб з інвалідністю	845 947,41
Соціальний захист ветеранів війни та праці	3 902 948,74
Забезпечення обробки інформації з нарахування та виплати допомог і компенсацій	12 755 235,71
Інші заклади та заходи	127 649 260,13
Культура і мистецтво	345 704 023,19
Фінансова підтримка театрів	194 709 409,02
Фінансова підтримка філармоній, художніх і музичних колективів, ансамблів, концертних та циркових організацій	60 534 852,03
Забезпечення діяльності бібліотек	47 973 149,29
Забезпечення діяльності музеїв і виставок	36 938 709,41

Продовження додатку В

1	2
Забезпечення діяльності палаців і будинків культури, клубів, центрів дозвілля та інших клубних закладів	2 359 884,54
Інші заклади та заходи в галузі культури і мистецтва	3 188 018,90
Фізична культура і спорт	83 544 423,24
Проведення спортивної роботи в регіоні	13 408 618,85
Розвиток дитячо-юнацького та резервного спорту	45 462 049,57
Підтримка фізкультурно-спортивного руху	3 449 571,17
Інші заходи з розвитку фізичної культури та спорту	13 497 911,37
Житлово-комунальне господарство	170 185 979,01
Утримання та ефективна експлуатація об'єктів житлово-комунального господарства	156 531 035,98
Реалізація державних та місцевих житлових програм	13 654 943,03
Економічна діяльність	3 953 649 462,08
Будівництво та регіональний розвиток	1 855 821 666,23
Будівництво об'єктів житлово-комунального господарства	319 471 007,34
Будівництво об'єктів соціально-культурного призначення	791 827 707,17
Будівництво інших об'єктів комунальної власності	70 319 245,28
Проектування, реставрація та охорона пам'яток архітектури	8 244 527,76
Розроблення схем планування та забудови територій (містобудівної документації)	793 880,00
Виконання інвестиційних проєктів	72 355 563,82
Реалізація інших заходів щодо соціально-економічного розвитку територій	173 379 897,88
Реалізація інших заходів щодо соціально-економічного розвитку територій	269 735 180,48
Реалізація інших заходів щодо соціально-економічного розвитку територій	54 650,00
Виконання інвестиційних проєктів за рахунок інших субвенцій з державного бюджету	1 480 394,70
Виконання інвестиційних проєктів за рахунок інших субвенцій з державного бюджету	36 870 582,27
Транспорт та транспортна інфраструктура, дорожнє господарство	1 076 921 751,80
Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури	1 076 921 751,80
Зв'язок, телекомунікації та інформатика	34 936 705,00
Реалізація Національної програми інформатизації	34 936 705,00
Інші програми та заходи, пов'язані з економічною діяльністю	985 969 339,05
Сприяння розвитку малого та середнього підприємництва	105 991,82
Реалізація програм і заходів в галузі зовнішньоекономічної діяльності	364 479,69
Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання	947 509 786,00
Членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування	478 383,59
Інша економічна діяльність	37 510 697,95
Інша діяльність	285 037 388,41
Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій	145 375 446,07
Заходи із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	145 375 446,07
Охорона навколишнього природного середовища	104 495 067,36
Запобігання та ліквідація забруднення навколишнього природного середовища	23 210 535,67
Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів	80 226 988,94
Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів	1 057 542,75
Засоби масової інформації	979 537,96
Фінансова підтримка засобів масової інформації	979 537,96
Резервний фонд	34 187 337,02
Резервний фонд місцевого бюджету	
Заходи із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у житлово-комунальному господарстві за рахунок коштів резервного фонду місцевого бюджету	5 134 105,82
Інші непередбачувані заходи за рахунок коштів резервного фонду місцевого бюджету	29 053 231,20
Усього видатків без урахування міжбюджетних трансфертів	10 587 596 569,47
Реверсна дотація	772 663 600,00
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	460 287,86
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	634 102 351,33
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	33 005 364,18
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	72 129 219,80
Усього видатків з трансфертами, що передаються до державного бюджету	12 099 957 392,64
Дотації з місцевого бюджету іншим бюджетам	249 517 885,87
Дотація з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету	55 000 000,00
Інші дотації з місцевого бюджету	1 295 248,09

Продовження додатку В

1	2
Інші дотації з місцевого бюджету	57 095 677,78
Інші дотації з місцевого бюджету	136 126 960,00
Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм соціального захисту за рахунок субвенцій з державного бюджету	722 897 592,44
Субвенція з місцевого бюджету на створення мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	9 601 646,34
Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для окремих категорій населення за рахунок відповідних субвенцій з державного бюджету	712 866 279,80
Субвенція з місцевого бюджету на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних та інших форм виховання, підтримку малих групових будинків та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	429 666,30
Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм у галузі освіти за рахунок субвенцій з державного бюджету	240 339 689,48
Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції	80 945 866,00
Субвенція з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	23 575 000,00
Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм та заходів у галузі охорони здоров'я за рахунок субвенцій з державного бюджету	2 209 207,69
Субвенція з місцевого бюджету на закупівлю опорними закладами охорони здоров'я послуг щодо проектування та встановлення кисневих станцій за рахунок залишку коштів відповідної субвенції з державного бюджету, що утворився на початок бюджетного періоду	2 209 207,69
Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів за рахунок коштів, які надаються з державного бюджету	1 186 707,11
Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм та заходів за рахунок коштів місцевих бюджетів	624 613 999,97
Усього	13 940 722 475,20

Звіт
про виконання місцевих бюджетів
за 2024 рік
Обласний Бюджет Дніпропетровської Області
(назва бюджету)

Періодичність:
 Одиниця виміру: грн, коп.
 Зведена форма

річна

Найменування показника	Разом виконано за звітний період (рік)
1	усього 2
I. Доходи	
Податкові надходження	9 117 504 796,58
Неподаткові надходження	901 439 068,15
Доходи від операцій з капіталом	198 631,71
Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	10 019 142 496,44
Офіційні трансферти	3 111 732 773,24
Від органів державного управління	3 111 732 773,24
Усього доходів з урахуванням міжбюджетних трансфертів з державного бюджету	13 130 875 269,68
Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам	466 477 179,80
Усього	13 597 352 449,48
II. Видатки	
Державне управління	68 429 981,45
Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності обласної ради	66 512 350,94
Інша діяльність у сфері державного управління	1 721 630,51
Інша діяльність у сфері державного управління	196 000,00
Освіта	3 908 319 982,50
Охорона здоров'я	1 333 121 539,05
Багатопробільна стаціонарна медична допомога населенню	399 126 658,43
Спеціалізована стаціонарна медична допомога населенню	393 321 739,01
Медико-соціальний захист дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	77 719 049,26
Створення банків крові та її компонентів	85 165 031,83
Екстрена та швидка медична допомога населенню	19 561 921,20
Спеціалізована амбулаторно-поліклінічна допомога населенню	15 689 232,91
Проведення належної медико-соціальної експертизи (МСЕК)	59 722 513,36
Інші програми, заклади та заходи у сфері охорони здоров'я	282 815 393,05
Соціальний захист та соціальне забезпечення	939 682 612,05
Видатки на поховання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни	266 592,75
Надання соціальних та реабілітаційних послуг громадянам похилого віку, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю в установах соціального обслуговування	729 515 030,66
Заклади і заходи з питань дітей та їх соціального захисту	6 385 745,58
Здійснення соціальної роботи з вразливими категоріями населення	7 785 365,41
Реалізація державної політики у молодіжній сфері та сфері з утвердження української національної та громадянської ідентичності	1 928 994,23
Оздоровлення та відпочинок дітей (крім заходів з оздоровлення дітей, що здійснюються за рахунок коштів на оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи)	1 984 230,80
Оздоровлення та відпочинок дітей (крім заходів з оздоровлення дітей, що здійснюються за рахунок коштів на оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи)	6 032 216,30
Забезпечення реалізації окремих програм для осіб з інвалідністю	892 835,65
Соціальний захист ветеранів війни та праці	3 482 354,91
Забезпечення обробки інформації з нарахування та виплати допомог і компенсацій	13 217 753,73
Інші заклади та заходи	168 191 492,03
Культура і мистецтво	367 095 055,40
Фінансова підтримка театрів	195 502 247,88

Продовження додатку Г

1	2
Фінансова підтримка філармоній, художніх і музичних колективів, ансамблів, концертних та циркових організацій	67 499 380,66
Забезпечення діяльності бібліотек	53 094 403,69
Забезпечення діяльності музеїв і виставок	45 181 633,66
Забезпечення діяльності палаців і будинків культури, клубів, центрів дозвілля та інших клубних закладів	2 542 828,50
Інші заклади та заходи в галузі культури і мистецтва	3 274 561,01
Фізична культура і спорт	110 011 976,00
Проведення спортивної роботи в регіоні	13 880 623,05
Здійснення фізкультурно-спортивної та реабілітаційної роботи серед осіб з інвалідністю	21 520 451,41
Розвиток дитячо-юнацького та резервного спорту	54 866 364,03
Підтримка фізкультурно-спортивного руху	3 270 848,05
Інші заходи з розвитку фізичної культури та спорту	16 473 689,46
Житлово-комунальне господарство	153 633 705,51
Утримання та ефективна експлуатація об'єктів житлово-комунального господарства	144 815 148,05
Реалізація державних та місцевих житлових програм	8 818 557,46
Економічна діяльність	2 336 858 662,74
Будівництво та регіональний розвиток	1 174 226 927,00
Будівництво об'єктів житлово-комунального господарства	565 955,69
Будівництво об'єктів соціально-культурного призначення	480 495 011,75
Будівництво інших об'єктів комунальної власності	48 831 643,87
Розроблення схем планування та забудови територій (містобудівної документації)	197 560,00
Виконання інвестиційних проектів	13 981 268,81
Реалізація інших заходів щодо соціально-економічного розвитку територій	
Реалізація інших заходів щодо соціально-економічного розвитку територій	382 206 003,15
Транспорт та транспортна інфраструктура, дорожнє господарство	283 166 362,84
Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури	283 166 362,84
Зв'язок, телекомунікації та інформатика	36 768 212,20
Реалізація Національної програми інформатизації	36 768 212,20
Реалізація Національної програми інформатизації	
Інші програми та заходи, пов'язані з економічною діяльністю	842 697 160,70
Сприяння розвитку малого та середнього підприємництва	59 910,20
Реалізація програм і заходів в галузі зовнішньоекономічної діяльності	264 515,40
Внески до статутного капіталу суб'єктів господарювання	813 912 001,38
Членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування	528 683,65
Інша діяльність	185 611 432,46
Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій	14 836 471,45
Заходи із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	14 836 471,45
Громадський порядок та безпека	1 938 544,19
Заходи та роботи з територіальної оборони	1 938 544,19
Охорона навколишнього природного середовища	336 378,45
Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів	336 378,45
Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів	
Засоби масової інформації	762 305,56
Фінансова підтримка засобів масової інформації	762 305,56
Резервний фонд	167 737 732,81
Резервний фонд місцевого бюджету	
Заходи із запобігання та ліквідації наслідків у будівлі установ, закладів, організацій комунальної власності за рахунок коштів резервного фонду місцевого бюджету	12 662 855,27
Інші непередбачувані заходи за рахунок коштів резервного фонду місцевого бюджету	155 074 877,54
Усього видатків без урахування міжбюджетних трансфертів	9 402 764 947,16
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	200 000,00
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	1 249 673 734,44
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	48 233 862,65
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів	79 502 945,16
Усього видатків з трансфертами, що передаються до державного бюджету	10 780 375 489,41
Дотації з місцевого бюджету іншим бюджетам	120 297 431,58
Інші дотації з місцевого бюджету	35 247 431,58
Інші дотації з місцевого бюджету	85 050 000,00

Продовження додатку Г

1	2
Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм соціального захисту за рахунок субвенцій з державного бюджету	1 286 143 339,49
Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для окремих категорій населення за рахунок відповідних субвенцій з державного бюджету	1 210 651 533,09
Субвенція з місцевого бюджету на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних та інших форм виховання, підтримку малих групових будинків та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	75 491 806,40
Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм у галузі освіти за рахунок субвенцій з державного бюджету	285 495 135,20
Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції	71 621 342,59
Субвенція з місцевого бюджету за рахунок залишку коштів освітньої субвенції, що утворився на початок бюджетного періоду	112 940 166,00
Субвенція з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	18 453 723,74
Субвенція з місцевого бюджету на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти "Нова українська школа" за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	81 956 192,21
Субвенція з місцевого бюджету за рахунок залишку коштів субвенції на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, що утворився на початок бюджетного періоду	523 710,66
Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів за рахунок коштів, які надаються з державного бюджету	1 250 307,46
Субвенція з місцевого бюджету на виконання окремих заходів з реалізації соціального проекту «Активні парки – локації здорової України» за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету	1 250 307,46
Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм та заходів за рахунок коштів місцевих бюджетів	856 616 799,42
Субвенція з місцевого бюджету на співфінансування інвестиційних проектів	204 982 719,00
Інші субвенції з місцевого бюджету	70 437 946,59
Інші субвенції з місцевого бюджету	17 246 888,17
Інші субвенції з місцевого бюджету	135 699 999,12
Інші субвенції з місцевого бюджету	4 895 280,55
Інші субвенції з місцевого бюджету	319 353 966,00
Інші субвенції з місцевого бюджету	102 999 999,99
Інші субвенції з місцевого бюджету	1 000 000,00
Усього	13 330 178 502,56